

АРБЕН КЪРДАШ

НАГЪМА

АРБЕН КЪАРДАШ

**Шехъ, цѳвелин тар,
Ифей накъвар
Къемир гъайиф, къемир гъайиф.
Атурай гар,
Рахурай гар,
Чухеаз ви киф, ви къацу киф.**

**Чун бажагъат
Ахквада мад
Хайи пата, лезги пата.
Акъвазмир вун
Хуъз вилив зун:
«Гъа къе-пака, гъа къе-пака...»**

**Шехъ, цѳвелин тар,
Ифей накъвар
Къемир гъайиф, къемир гъайиф.
Дидѳдин гъам,
Баладин къам –
Гъам ви къадар, гъам я ви йиф.**

ББК – 84(2-Лез)
УДК – 821.351
К21

А. Кърдаш

A21 Нагъма: Лирика. – Махачкала: Издателски дом «Дагестан». 2016. – 184 с.

А. Кардаш. Мотив: Лирика.

Лезгийрин сейли шаирдин ктабда лирикадин шиирар гъатнава. Абур вири кланивилин гъиссери – Ватандихъ, халкъдихъ, хайи накъварихъ ва багъри инсанрихъ ийизвай майилри сад ва битав ийизва. Абурай, гуьзгуьдай хъиз, чи аям, накъан ва къенин югъ аквазва, гъатта пакадин йикъан уьтери шикиларни къатлуз жезва.

ББК – 84(2-Лез)
УДК – 821.351

ISBN 978-5-9907579-8-1

© А. Кардаш. 2016
© Издателски дом
«Дагестан», 2016

АРБЕН КЪРДАШ

АРБЕН КЪРДАШ

НАГЪМА

Лирика

Махачкала, 2016

* * *

Хъуѳлуѳн йиф. Аяз я бетер.
Живедин къалин я маргъал.
Тек-туѳк я и чуѳлда верхер.
Ялгъузвал. Сугъулвал. Вай гъал.

Санѳхъ фин четин я, залан
Живедаѳ алачир са гел.
Уѳмуѳрда рехъ квахъѳѳ инсан
Бахтсуз я. Хер алаз рикел.

Гъед цавай хъѳѳитѳѳа цѳутхун
Яргъавай маргъалрин юкъваз,
Умуд кваз жеда зун шутхун
Цѳѳѳѳ кумаз ам гъиле хкъаз.

1979

* * *

Вун асиррин муркладилай элячда,
Акьатда вун цуькведавай девирдиз,
Зун, цуьдгъуьн жез, къенин йикъа амуькда.
Ви гуьгъуьна шелда за, гъил эляда,
Амма пехъи саврухди зи шиирдин
Туькьуьнда зи шел, зун вахъай къулухъда.

Ракъиникай регъувализ, чуьнуьх жез,
Къизилгуьлрин пиришрив плуз агудиз,
Алемдин генг сегънедиз йиф атунал
Вил эцигна, гагъ пашман, гагъ дарих жез,
Къекъведа вун, зун риклелай алудиз,
Ахъа чларар мад кифина хтуна.

Йиф алуькда. Вуна къужах ахъайда,
Чепелукъар, чпин уьмуьр са югъ тир,
Мичивиле квахъда, зулун пешер хъиз.
Залай къулухъ вакай чларар лагъайдаз
Ви къужахда мугда вуна – аюхдиз,
Иесидиз за гадарай бижгъердин...

1979

**РЕКЪИЗВАЙ ИГИТДИН
ЭХИРИМЖИ МАНИ**

Гице зав балкѝан,
Къенерни пурар,
Къулухъ таз къакъан
Куклушар, дагълар,

Гуда, гуда лув
Дакардив яргъл,
Ацукъдач я цуѝв,
Ядач са клус ял,

Жигъирар четин
Ийида куъруъ,
Вацра экв вичин
Гузвайла хуъруъз,

Агатда зун фад
Багъа дакардив,
Балкѝан туна мад
Дерин дагърдив,

Гъахъда зун кѝвализ
Дакардай сефил –
Шехъда яр азиз,
Шад хъана гуъгъуъл...

...Мегер икѝ месел
Вугуда за чан?!
Ваъ! Жемир энгел,
Гице зав балкѝан!
Гице зав балкѝан...
Гице зав...
Гице...

1980

* * *

Алад жуван пакад йикъаз – кичле жемир.
Алад, адак умуд кутур, агъугъ адахъ.
Ам гуъзгуъ я къалурдай ви феѝи уьмуър.
Вуч галатIа а гуъзгуъдин далу патахъ?

Пакадикай атIайтIани лап ви умуд,
Чилел гужлу хъайитIани ажугъдин юргъ, –
Алад! Анжах руъгъдив ажугъ мийир агуд,
Ам ви руъгъдин давам хъун я – пакадин югъ.
1980

За даим Вун жагъурзава,
Чизва чилел Вун алай члал.
Фикирри зун алгъурзава,
Хиялри зун гъизва цавал.

Рики, хура тахъ-тахъ ийиз,
Гъисабзава легъзеяр зи:
Югъ хъфиз, йиф къвезва цийи,
Йиф хъфиз, югъ къвезва назик.

Амма уьмуьр жезвач куьтягъ.
Декъикъайра шад ва пашман
Гагъ карагда заз Вун – Аллагъ,
Гагъ карагда заз Вун – тIурфан.

За даим Вун жагъурзава,
Цлални вацлал эцигиз муьгъ.
Къисметди зун алцурзава,
Гъадазни зун жезвач муьгIуьгъ.

Азад я зун, цлайлапан хъиз,
Алакьда вахт гуьгъуьна таз.
Герек я зун хайи чилиз,
Вун заз хъиз, зун герек я Ваз.

Гъавиляй за атIузва рехъ,
Гарар-харар къарсурзава.
Уьмуьр – вацI я ва къве къерех –
За даим вун жагъурзава!

Умудар зи жезвач рехи:
Гележегдихъ авач эхир.

1981

* * *

Акунани ваз шедайвал булутар,
Чандик кваз, кър акъатнавай чуьллларал,
Сталар яз, жанлу хьунин умудар
Авуддайвал векъерални цуькверал?

Вуна куькай фикирна и береда,
Эй заз течир инсан яргъал рекъевай?
Гьи умуд ви гьат хьувуна цуькведа?
Телеф хьана гьи умуд ви риклевай?

ТахъайтIа, рикI и чуьл хьиз яз къранвай,
Фикирдай на азиз ярдиз ялварна
Ва булутриз, шелдив-хвалдив ацIанвай,
Къакъатнавай играми тIвар тикрарна?..
1982

АЖАЙИБ ЛЕГЪЗЕ

Варз экъечіна, ацјурна чуъл къаймахдив,
А экуьник нур гана гъар булахди.
Чигед стіал, яргъи югъди дарих тир,
Чутран-цуьквед гъахъна чими кьужахдиз.
1982

* * *

Пагъ, Миграгърин гатун йифер...
Чехи-вацлун милайим ван.
Умун дере. Вацран эквер.
Вили я цав, цав я къакъан.

Гъетер бегъем жезвач малум,
Гуя абур ахваралла.
Ахварикай хъана магърум,
Зун такабур чархаралла.

Фикирри лув гузва яргъаз –
Урус тамуз, тарцив верхи,
Рикелла руш, тикрарай заз:
«Хъфимир вун, жаван лезги...»¹

Агъ, гъиссерин къайивал зи!
Куыз гила квел къвезватга звал?..
Инна, Инна, кланивал зи,
Вун мад жагъур хъийида за!..

... Цицрен мани. Хъиперин сес.
Тек цівелерин къежей кифер...
... Дустар, геже хийирар квез!
Рекъевайбур, квез хуш сефер!..
1982

¹ М. Ю. Лермонтован «Къакъатун» ширдин сад лагъай цар.

* * *

Амукъайла йифера тек,
Хуш жедач заз лампадин экв.
За йифериз куклуърда шем,
Къада гъиле чарни къелем.
Кхъида за чарчел ви твар,
Гъатда кивале яран шагъвар,
Мадни экуъ жеда кивале.
Шем куз жеда хъиле-хъиле.
Кана-кана, хкахъда ам,
Гъахъдач кивализ мичивал-гъам:
Кивале хуъда ви тварци экв,
Тахъуй, лугъуз, зун йифиз тек.
1982

* * *

Хабарсуз вичел акьалтнайтIа чан,
Гунагьсузвилиз гуз жедай ви тIвар,
Йифиз геж вун заз хьайила мугьман,
Тавакуллагьдив вугуз чи икьрар.

Агуднай за вун зи риклин патав.
Нагьв атанай ви вилерал дерин,
Абура кьве экв куькIвенвай чулав –
Кьве милайим экв, зи риклиз ширин.

«Заз кичIе я, вегь ракларал шефте...» –
Ви темен гуя бубудин цуьк тир...
Йифе кьвазвай жив, вахтсуз ва сифте,
Гуьлле галукьай дурнадин туьк хьиз...
1982

ТЕКВИЛИН СОНЕТ

...Мад теквиле къекъвезва зун,
Са бенде гьалт тийир ч'ал чиз.
Зи теквиле фад хъанва зул,
Ингье мукъва хъанва хъуьт'уьз.

Генг теквиле дар я рик'из –
Гила-мад ам жеда къазун.
Анжах марфар къвазва йифиз,
Алуд ийиз зи дерт, зурзун...

Фейи йикъахъ клусни гъайиф
Ч'угвазвач за: югъ хъиз къенин,
Пакад югъни алатда ва...

Амма куьз заз, атайла йиф,
Каразава ви гъамлу чин,
Эбеди яз къакъатнавай?..

1982

АХВАР

Гъамзат Батырбековаз

Яшлу хъана, хъана рехи,
Къазмачирла ківачери чил,
Зун – са чівуз шаир члехи –
Базардавай перт яз гуьгьуьл...

Партал куьгъне. Ханвай аса.
Гишила зун хъанвай бейгъал.
За шиирар гузвай маса,
Туйкүйрнавай дидед члалал...

Минетзавай члалар къачун
Авайбуруз пулни ери, –
Са касдизни чизмачир зун,
Заз тфу гуз физвай вири...

Са цлар къванни фенач завай.
Йифе ківализ хкана зун...
Алайтлани цифер цавал,
Мад шииррал алгъана зун...

1983

БИЛБИЛ

Амач хъуьтлуьн аяз яман,
Къайнар хъанва гъава, билбил.
Бес вучиз заз къевезвач ви ван,
Дарих риклин дава – билбил?

Цуькзава зи ичин тара.
Вун галачиз зи гад – пара
Кичезва заз – ягъиз цъара,
Хар къати жез цава, билбил.

Шумуд инсан дердер вичин
Ваз ачухиз хъанва къвачин.
Цигел я вахъ Етим Эмин,
Вилер аваз къава, билбил.

Стал шаир Сулейманаз
Истеклу я ви дамах-наз.
Ша! Гъинва вун? Ви чал-аваз?
Хъанвани вун ява, билбил?

Тахъайтла ваз хъанвани муг,
Балаяр хуьз тагудиз руг?
Туштла, намус вегъиз клурук,
Незва гъазур гъалва, билбил?

Суракъиз вун виридавай –
Дугъридавай, игридавай,
Къекъевезва зун бейнидавай
Гъар са чуьлда, сува, билбил.

Ван акъатна бирдан гъарик:
«Арбен, вун захъ къекъемир ик;
Чун, къвед сад я – зунни ви рик!...»
... Агъ, къефесда ава билбил.

1983

1884-ЙИСАН 20-ОКТЯБРЬ

И юкьуз рагъ жкечІнач гьульуькай,
Чуьнуьх хьана цав залан циферик.
СтІалар хьиз, пеш вегьиз хилери,
Ялварзавай, катиз кІанз чиликай,
Пехъи гару гатазвай цІвелери.

Гьич са касни дуьньядал атанач,
Я са касни хьфенач – и юкьуз.
Я са мезни луькІуьннач, раханач,
Са лезгини хьуьренач и юкьуз,
Я саданни умудни атІанач.

Куьч хьжезвай Кьибледихъ дуриайрин
Къагьар къвана, тІурфан хьиз, цаварай.
Вахтсуз атай мичІивал-авара
Дишегьлийрин къах хьана гьарайрик...
Амма Эмин аватнач ахварай...

И юкьуз...
И зулуз...
И йисуз...
1984

ОБЩЕЖИТИЕ

Ирид мертеба. Мертеба ирид.
Кивалер – кьефесар. Дегьлизар мичли.
Ина зи риклиз янава ирин.
Ина, ина зи хьанва руюгь ичли.

Атлугъай чинар. Буш, пичли гафар.
Дафтарар кьацлай. Ктабар куюгьне.
Къвезва ван: «Чилел атанва гатфар!» –
Пенжердава жив. Пенжер я дегьне.

Лалвили сиве кьурурзава мез.
Кланзава цлугъиз. Шехъиз са жувахъ.
Амма четин я. Регъят я хъуьрез.
Хъуьрез са жувал. Хъуьрез гъахъ-нагъахъ.

Зи вуч квахънава кьуд цлан кьене,
Къайгъусузвилив ацланвай кьуьруь?..
Хашуниз ягъ зун даklarда дегьне,
Ирид мертеба! Мертеба ирид!

Москва, 1984

* * *

Диде! Диде! Югъ-къандавай
Къакъатзава чавай чун.
Цуькни къалгъан акъалтнавай
Са дуьньяда авай чун.

Зун са гъиниз акъатнава
Чун къакъатай йикъавай.
Вун вахтунин алатнавай
Дегънейрава, яргъава.

Хъфизва вун... Бес ви риклеп
Аламачни бала ви?
Гъужумнава адан къилел
Шумудни са белади.

Йифериз ваз дуьа ийиз
Ватандани гъурбатда,
Гъарайзава ви гуьгуьниз
Ванцелди рик! акъатдай:

«Диде! Хуьх зун ажугъдикай
Мез шалам тир жаллатрин,
Абурун буш буйругърикай,
Талдикай зи гъалатрин,

Хице вуна къуватар заз
Шазда .ийир уьмуьрдиз.
Дар хъанвай рик! аладардай
Илгъам хице шиирдиз.

Аял тирла алай хъгин
Звал хкваш зи ивидал.
Каинатдай атай хъгин
Акьул тур зи бейнида.

Тек тамир зун чилерал и –
Къуй ви руьгъ захъ галаз хъуй,
Ам, мелгъем хъиз, хирерал зи
Югъди-йифди алаз хъуй!..»

Диде! Диде! Югъ-къандавай
Къакъатзава чавай чун.
Цуькни къалгъан акъалтнавай
Са дуьньяда авай чун...

1984

ГИШИН КЪУШАР

Гишин къушар
Ацукъзава зи руььда,
Къуьлуьн са твар
Ва я фан гъвел жагъуриз.
Ана анжах куькIвенва экв
Зи дидедин къаматдин.

Гишин къушар
ЭкъечIзамач зи руьгдай.
Абуруз твар
Веьгдай гъар пакамахъ
Зи дидеди –
Хъфидалди и дуьньядай
Чалпачух:

Гуя адаз,
Эбедлух
Гъисс авунин лишан хъиз,
Аян тир –
Гишин къушари
Хцин руьгда
Ийида мукар...
1985

СИФТЕ ЖИВ

Йифди къвазва жив: перишан пилтеяр
Уьмуьр куьруь чепелукьриз ухшар я...
Вун къекъвей къван жигьирарни шегьреяр
Ви алатай вири уьмуьр – ахвар са –
Ада виче кучудда.

Ви руьгьдизни илифда жив, – къайвал
Гьиссдач вуна – чими жеда, акси яз,
Бахшда ада гишин руьгьдиз михьивал,
Амуькдач руьгь, мус ятӀа хьиз, аси яз –
Анай ви хьел акьудда.

Акьвазда жив, алуькайла пакама.
ЭкъечӀда вун, цийи хьана, куьчедиз,
Ачух жеда ви вилик са аламат –
Гел алачир лацу бушлух живедин,
Риклив гьевес агуддай.

«Вуж фидатӀа сифте, гел таз, живедай,
Амайбуруз рехъ жедайвал гелекай?»
А касдал вун пехил жеда сифтедай...
Акатда ви рикикни хупӀ гьерекат:
«Зун!» – лагьана, умудда...

1985

РАСИМ ГЪАЖИДИ ЯЗАВА КФИЛ

Дарих хъанва зун, рикі хъанва сефил:
Бубайрин накъвар хтанва рикел.
Са нихъ ятлани хъанва зун цигел,
Амма квахънава ам жагъурдай гел.
Расим Гъажиди язава кфил...

Дагъларин хурал лезгиди жегьил
Хайи ватандиз къурбандзава чан:
Жезва адакай магълуб тежер къван –
Къурху акатай катзава душман...
Расим Гъажиди язава кфил...

Хкаж хъижезва залан хъанвай къил,
Амма рекъизвач хура авай гъам.
Ятлани, жуван гъиссзава бахт – ам
Уьмуьрдин жигъир тахъун я цлалцлам...
Расим Гъажиди язава кфил...

Вуч генг хъанва чил, гъвечли лезги чил!
Заз акі я: руьгда, къаз аваздив зил,
Цлуд виш агъзур жуьт шезва, шезва вил...
Вучиз и макъам ятла икі сефил?..
Расим Гъажиди язава кфил...

1985

ЛЕЗГИСТАН

(Хкведайла яргъарай)

Зи рикелай вун фейи
Легъзейрани – датлана
Вахъ члугвазвай гъижрандив
Авай зи рикл ацлана.

1985

УЪМУЪРДИН ГАР

Уъмуърдин гар! Уъмуърдин гар!
Вуч пехъи я, муътгуьгъариз
Зун – ви хура гъатнавай тар,
Гъа са члавуз лигимариз?!

Къадар булиз емишрин зи,
На тлеамдив ацлурзава... .
Каинатдин уьруьшризни
Вуна зи тум чуклурзава.

Амма садра, шулу хъана,
Къурадайла пашмандиз зун,
Мадии, мадни гужлу хъана,
Дуьнмиш жеда тлурфандиз вун;

Заз нек гайи чиляй хайи
Зи дувулар акъудда на,
Цавун чулав виляй къайи,
Нагъв хъиз, са гъед авудда на...

Уъмуърдин гар! Уъмуърдин гар!
Вуч пехъи я, муътгуьгъариз
Зун – ви хура гъатнавай тар,
Гъа са члавуз лигимариз?!

1985

ЧАН ХТУН

М.

За харжна жув, за жув вири гадарна
Рагъл чинриз газетринни журналрин..
Рехъ алатна, за экуьниз ялварна,
Йиф хьиз, мичи генг къумлухра хиялрин.

За жаванар рекъе туна дяведиз,
Тухун патал бахт Уьлкведиз Гъамарин¹.
За рикелай ракъурна члал дидедин,
Эзмиш хъана рагъ алцифай цаварик.

За жуван руьгъ, муьтлуьгъ тежер, дили тир,
Какур хатI яз, агъзур чарчиз чукурна,
Дишегълийриз, жуван риклиз къайи тир,
Ва дустариз яргъаравай ракъурна...

Заз кланзавай вахт алатун йигиндиз,
Ада закай яргъаз ви тIвар хутахун,
Фейи уьмуьр зи элкьюьрун цIвиндиз,
Адал вичин биши руьхъни руг кIвахун,

Садра адан руьхъведикай ифенмай
Пайда хъхъун патал цIйи килелай,
ЦIйи инсан яз, рикле цIай куькIвенвай,
ЦIйи уьмуьр – жигъир тухуз чилелай...

Заз акI тир хьи, инсафна заз вахтунI –
Зун, куьрпе хьиз, куьмексуз ва цIйи тир;
Амма гъанач, виликдай хьиз, бахтунI:
Зун ичIи тир, зун ичIи тир, ичIи тир...

¹ Гъамарин уьлквее – Афгъанистан.

Амма гьихьтин ятлани са къуватди
Мад ви патав хкана зун, есир хьиз.
Ви къве виляй атай къве нагъв савкъват тир
Зи пинеяр хьиянавай уьмуьрдиз.

«На жувакай муьгьуьббатдиз мискьални
Туначни бес, харж ийиз жув, хьана зай?..»
Ви уьмуьр хьиз, ацлай дерин суалдиз,
Зун хьиз, ичли гаф—«ваъ»—жаваб гана за...

Виликдай хьиз, мад вун гьилляй акьатиз,
Зун, саил яз, къумлухрава хиялрин.
Вахт катзава, пехьи гьарай акьатиз:
«Инсафдач ваз зи руьхъведин маргьалри!»

Дяведин цлай хтанач зи жаванар.
Зи мецини хкьуна члал, хайи заз.
Хганач зи са чарчизни жавабар
Дустарини дишегьлийри, къайи заз...

Амма артух жезва ишигь вилера,
Зи руьгь цийи къуватрив къе ацланва,
На лугьуди, гьакьикъатда чилерал,
Цийи инсан хьана, къе зун хтанва.

Завай къе вун къакъатзава яргьариз —
Ацлузва зи уьмуьр цийи манадив...
Лагь, бес вучиз, йикъа вишра тикрариз,
Темен гузва за ви тварциз—дуьадиз?..

1985

ГУНАГЪСУЗ РУШ

Адаз хабар авач вахт катзавайдакай,
«Уьмуьр вуч я?» суалдиз гуз жедач жаваб.
Пехил, ашукь вилерин кватізава ада
Жавагьирар, уьмуьрди авунвай харапі.

Амма адаз гевгьеррин авач гьич къадир.
Анжах ми хьи хиялра члугвазва шикил
Ихтибариз жедайдан вичел риклин сир,
Ахьтиндакай, гьайиф хьи, магьрум я и чил.

Агьзуррикай адетдин кьве вил, гвачир наз,
Вичел алаз датіана бирдан гьисс авур,
Вучиз адан, рагь акьур алем хьиз, ргаз,
Ацукьзава-къарагьиз дигмиш жезвай хур?
1985

ГУЪЗЕЛ БАДЕДИЗ

Заз тербия гайиди, заз фу гайиди...
Жегьилвални гуъзелвал, наз цлу кайиди,
Дяведин цлу, гьакни цлу гьахъсуз уьмуьрдин...
Хайи квалин куьнуьда, ялгуз эмирдиз
Ухшар хъана, гьалзава на сефил йикъар,
Ала даим ракларал ви кьве вил – накъвар...
Зун, лагъайтла, – кьисметдин агъа ва есир, –
Ватандивай бубайрин яргъава. Туш сир:
Алтадзава яд чили зи кьилелай кап;
Чизва заз – им майил туш, я клеелай таб.
Эхирни зун хвавиле къабулда ада –
Гъайиф хьи, ви зегьметар батлулда бада...
Кланзава заз садра къван хъана уьзуьагъ,
Хтана ви юрдуниз, чан зи кьуьзуь рагъ.
Жезвач завай мензилрин куквариз хашлав,
Экечдаивал тагъдик ви йикъарин чулав,
Куьз лагъайтла хъайила кваливай яргъа,
Анжах кьисмет жеда чи зили ва агъа...
Каинатдин бушлухра – гургъагур заман! –
Тек са вун я зи ватан, сур, абур, иман.
1986

С.

Чіалахъ жемир, лугьурла хуш гафар за,
Чіалахъ хьухъ зи, килигдайла, лал хьана,
Вилериз ви, къвазнавай зи къаншарда,
Садавайни келлиз тежер чіап хьана.

Чіалахъ жемир, вугудайла гьил за вав,
Чіалахъ хьухъ зи, чара жерла яргьалди,
Багьишдайла руьгьдин чимен-чуьл за ваз,
Ухшар авай къилиз тефей хиялдиз.

Чіалахъ жемир, вакай шиир кхьирла,
ХарапІ хьанвай гафар са-сад гилигиз.
Чіалахъ хьухъ зи, а шиир ціуз вегьирла
Ва шехьдайла зун, руьхъведиз килигиз.
1986

* * *

Н.Т.

Са вун ава. Анжах са вун,
Зун, лагайтла, хъен я юргъун.
Хъен я чилин гургагурдин,
Гъамлувилин ва къагъурдин.
Дагъардин зун ала къилел.
Ша, хъендал зи чан гъваш эвел.
Це акъулдин ачухвал заз
Ва сад лагай темендин наз.
Авиляй хьи, мили суна,
Ийирвал зун дили са на.
Са гъа члавуз – багъна жеда –
Уьмуьрдихъ хьиз, на заз гайи,
Садра на заз гудай къайи
Ажалдихъни мана жеда.

1987

* * *

Мукъвара авахьда пешер,
Стлалри гатада пенжер.

Дурнайри хьийида гъарай,
Рикли хьиз квахьнавай къарай.

Са йифиз аквада ахвар –
Дидеди: «Вуч хьанва, я хва? –

Лугьуда. – Вучиз я сефил?» –
Яргъай хьиз шехьда са кфил...

Пакамахъ, мефти ийиз куквар,
Туплалай ийида ахвар.

Эгечіда живедин цівереки,
Садазни авачир герек.

Рахада мад кфил – къагъар:
«Уьмуьрдин къве къил я дагъар».

Къекъведа. Туьш жеда са наз,
Жеда ам Аллагъдай акваз.

А наздиз лугьуда: «Зи гьед,
Уьмуьрдин даимвал я къвед...»

... Мукъвара авахьда пешер,
Гарариз дурум гуз тежер.

1987

БАЛЛАДА

... Ам яшамиш жезвай, фу тез гьалалдиз.
Адан девлет – михьи руьгьдин гьиссер тир.
Адан вилер – гуя куьрпе аялдин
Са гунагьни квачир ачух вилер тир.

Са касдизни адан твар-кар чизвачир,
Лугьудай: «Ква къарибвилини цай адак».
Гьахьняй адан бахтуни гьич гьизвачир –
Кьадардилай артух намус квай адак...

Садра кьилиз атай дили фикирди
Куькьурна рикI адан, нурад алахьиз:
«Муьтлуьгда за дагьдин куклуш, – уьмуьрдин
Куклушдилай кьакьан, четин – акьахиз!»

... Хкаж жезвай ам куклушдал, гьекьер физ,
Рей гун – мурад тушир рикIин кьилавдин.
Лацу цифер авай цава, лифер хьиз,
Лекьер авай, булутар хьиз чулав тир.

Хкаж жезвай. Чил амай лап агда –
Ам гьамгадин вирин клан хьиз аквазвай.
Амма куклуш яртъа амай – гьавада
Гуя, мадни кьакьан жез, ам юзазвай.

Хкаж жезвай ам, галчлур жез, винелди...
Ингье – куклуш! Галкьура гьил! Амайди
Са нефесдин мензил кьван я, куьрелди,
Са тIимил я, са лап тIимил амайди!

Садлагьана маса гана кьуватри.
Руьгь ифенмай, рикI шакуни чалзавай...
Адаз куьмек гузвай лацу булутри,
Чулавбуру ам виняйгуьз ялзавай.

Зайиф хъанвай, сес амачир гъарайдай –
Туьтуьна кьур авай. Ингъе пай адан:
Аватна ам. Къена. Вучиз латьайтIа,
Тежедай кьван артух намус квай адак...

Агакънач ам. Ада куклуш муьтIуьгънач...
Ягъдин эвер гун яз викIегъ рикIера
Ама адан экуь мурад – элчуьхнач:
Ам, гъед хъана, кузва лацу цифера.

Амма элди, виликдай хъиз, кьейидал
Хъвер ийизва: «Къариб кас тир», – айгъамдив...
... Мад маса бахт алач чилел, жагъидач,
Хъунухъилай гъейри кьурбанд илгъамдин...

1987

ЮНГЪВА

Атлузва, атлузва тарар
Къве хилен мишердив...
Ярх жезва, ярх жезва гъварар,
Лешер хъиз, лешер хъиз.

Мишердин сарари хци
Ширхзава-шархзава –
Юнгъвадин пилтеяр пичи
Ківахзава, ківахзава.

Чкізва къве патахъ юнгъва,
Амма лап къезилдиз
Тухузва ам гару юргъа
Яд-яргъал мензилдиз.

Тарарин гуя члал я ам,
Къенвай члал даим яз,
Хълагъиз тежезмай дерт-гъам,
Амачир лазим яз.

Гъар са гъвел – гуя я са гаф.
Гъар са гаф – веси я.
Мишердиз, течидай инсаф,
Къваз жедач акси яз...

Ярх жезва, ярх жезва тарар,
Ийизва гъарай-дад:
Юнгъвадай, квачир чан-тлурар,
Экъечдач тарар мад...

Лезги члал, чан зи Тар къакъан,
Заз къе ви сесерай
Аквазва юнгъвадин лишан...
Гзаф я мишерар...

1987

ЭМИНАН ГЪАМ

Югь-къандавай и уьмуърдин басрухда
Заз ачухдиз аквазва, са ахвар хьиз:
Галчлур жезва зи руьгьдин хам къурухдай
Жанлу ажал – гуьрчегдаказ, мурдар хьиз.

Гьикъван адан еришда наз, ян ава!
Гьакъван адал къару я зун, гьейран я,
Гуя ажал туш ам, виле къан авай, –
Зи дердерин эхиримжи дарман я.

1988

БАН-БУБАДИН СЕС

Яб це, багъри кас: зун я ви бине,
Ви дамарра зи къекъвезва иви.
Жери кар яни и чилин винел
Накъв хъанвай беден хъхъун мад цийи?

Хирерай тлалдив чукурдаивал тлал
Куьмекдалди цлал ифирай ракъун, –
Чукура зи хъен. Къару ятла зал,
Чукура на ам. Чилик тур на зун.

Чубарукар гъиз, чукурриз атир,
Гатфари вишра звездна виш зул.
Акъуд зун рикляй – хъижезмач зун чир,
Закай хъанва накъв. Чилик тур на зун.

Закай хъанва накъв. Амма веси яз
Тунва за ваз квал – хуьх ам, яз эркин.
Хуьх адан даях. Вуна, багъри кас,
Сад ийимир ам захъ галаз. Амин.

1988

* * *

Я зун – зун туш, я вун – туш вун,
Чун кьве твар я кланик цавун.

Кьве кьуьлуьн твар я чун хару,
Чун авай кьве кьил я айру.

Амма сад я чун авай ник,
Агъзур-агъзур кьил кьунвай тик.

Кьведа садра дергес, мукал,
Кьатлиз кьилер гапал-гапал.

Ярх жеда чун, чанда амаз
Жанлувилин чим ва аваз.

Ахпа ни чи кьисмет гьиле
Кьадатла, чир жедач гьеле.

Къарабасдиз аватдани?
Регъуьн кьванцик акатдани?

Белки, уьмуьр жеда давам,
Чун – чун тушиз, тушиз тамам?..

Ава са гьил гзаф гужлу,
Гьа гьилелай я чун аслу.

Кьве твар – кьве цукл я чун гьеле
Генг цаварин мичливиле.

1988

* * *

Рамазан Нагъиев

Мугъманар я кье чун Агъа-Сталдин –
Зулун векъел нянин багъда дустунин
Ацукънава фараш тарак чумалдин,
Хъвазва чехир икьи-яру рангунин.

Пиялайриз – гъар легъзе я къетленди! –
Аватзава дигмиш хъанвай чумалар.
Жаван чехир яван хъанвай бедендиз
Чиклирдавай ачух жезва хиялар.

Гъисс ийизва, гъикI жуван руьгъ юмшагъдиз
Сад жезватIа гуьзелвилин къайдада
Тебиатдихъ галаз, виче уьзягъдиз
Хуьзвай сирлу ва мидаим мурадар.

Ва япара, къвезвайди хъиз цаварай,
Гъатзава ван Сулейманан шиирдин...
Цав ацIанва ал булутрай, ярарай,
Пияла хъиз чумалривни чехирдив.

1988

* * *

Заз кIандай вун. Заз кIандай ви бедендив,
Ухшар авай ифей зериф шагвардиз,
Агат ийиз лап мукъувай, къетлендиз,
Вун гьисс ийиз къилиз фейи ахвар хьиз.

Амма на зун гьич са квяйни гьисабнач,
Гуя зун са цIвөрөкI тир, ви клакIамдал
Ацукъай а хъуьтлуьн юкъуз. На табнач:
Ви «заз кIандач!» вуч ацIанвай айгъамдай!

На лугъуди, хъанач ахьтин алапат:
Вун гъа вун яз катна закай, шагвар хьиз,
БарбатI хъанач дуьнья – я сагъ-салапат,
Зун зун язма, а югъ я заз ахвар хьиз.

Масад галаз, белки, ваз бахт жагъида,
Анжах зун мад бахтлувилихъ къекъведач.
Са югъ къведа: пачагълугъдай Аидан
Атай гарук зун мад шехьдач, хъуьредач.

Амма зи ва а бед йикъан арада
Гьикъван мензил аматIа заз малум туш.
Вучиз, вучиз зун и къайи дуьньяда
Са ажайиб къурхудикай магърум туш?!

А гъалаба ихьтинди я: инсанри
Зун къат хъанвай къуьнераллаз тухурла,
КъатIудац хьи и дуьньядин мугъманри
Рекъидайла за ваз ялвар авурвал.

Чир жедач хьи абуруз а береда
Зи рикIе гел амайди ви суьретдин,
Мумкин тирди зал чан хтун легъзеда,
АватнайтIа зал ви къве нагъв минетдин.

1988

АФГЪАНИСТАН

Ви кузвай рагъ цава асклан,
Чан алачир ифенвай къум,
Гагъ шад ийиз, гагъни пашман,
Зи фикиррив жезва гатум.

Ви рекъера хъайибурун
Хиялар хъиз, хъуй вун къакъан,
Жанлубурун, къейибурун
Мидаим тIал Афгъанистан.

Къисметдини мурадди зун
Гуъллейрикай хвена яман.
Зи мурад тир садра ахкун
Дидени яр, хайи Ватан.
Зун ви хва туш, Афгъанистан,
Захъ ава зи диде-Ватан.

Т и к р а р б е н д:

ГъакI ятIани за ви вилик
Хцин буржи тамамарна,
Афгъанистан, Афгъанистан.
Ви мураддив хъана шерик,
Вун за рикIе давамарда,
Афгъанистан, Афгъанистан.

Дагъдин гуьтIуь жигъирри ви,
Ви рагари къецил, сефил
Лигимна зи рикIин иви,
Харж ийиз зи йикъар жегъил.

Ви накъварик, гъамлу макан,
Кума хъи зи пара дустар.

Зи риклин пай Афѓанистан,
Хуьх абурун секин ахвар.
Зун ви хва туш, Афѓанистан,
Захъ ава зи диде-Ватан.

Т и к р а б е н д:

ГъакӀ ятӀани за ви вилик
Хцин буржи тамамарна,
Афѓанистан, Афѓанистан.
Ви мураддив хъана шерик,
Вун за рикӀе давамарда,
Афѓанистан, Афѓанистан.

1988

ХАЛКЪДИН ЧИН

Чун халкъ я, халкъ.

Гъамиша тир.

Ва мадни жеда.

Чахъ чи тарих,

къилих ава,

баядни жида.

Халкъдихъ вичин чинни ава.

Хъунал кар ала.

Адал гъар са девирдин гел,

намус-ар ала...

Зун,

ивидай ктад хъанвай асирдин велед,

Ягъ

шагъдик акат хъанвай девирдин велед,

Къе ви чиниз килигзава,

зи чкланвай халкъ:

Рикі атлудай халар адал

гъикі жезватіа гъалкъ?

Чклай квалер,

ичіи хуърер

хъанва къе ви чин.

Ціай амачир къуларі тек

канва къе ви чин.

Русвагънавай

мискинрин вяз

ава ви чина.

Яд уълкведин аваздин яс

ава ви чина.

Ариф, лугъуз,
ялтахвилини,
бижвилини гичин
Ви чинилай
элуькъзава:
«Виш халкъдиз – са чин!»

Шаир, лугъуз,
чӀаларбанди
ягда хуруз гъуд,
Амма ви чӀал
чирдач хциз:
«Чи чӀал я кубут».

Къазвай сада вич аллагъ яз
ви къадим чӀалан
Ви гафарган
яд гафарин
ийизва жалан.
Ви манийрин устад, лугъуз,
тӀвар авар касдиз
Эминан чӀал
чарчяй кӀелдай хесет я хасди...

Зун ви чиниз килигзава,
эӀ играми халкъ –
Белки, ибур лакъаб¹ ятӀа,
амачирла гъахъ,
Алукинавай ви пак чини,
куьлгедик адан
Хуьн паталди дувул вичин
ва хилер къакъан?!

Анжах гъакӀ я!
ГъакӀ туширтӀа,
карагдайни заз,
ГъикӀ дувулар чкӀизватӀа,
багъри миже хъваз,

¹ Лакъаб – чинал гьалддай зягӀ, маска.

Тулар хъиткын жезватIа гъикI
хилерал адан?..
... Вуч лагъай чIал я «халкъдин чин»? –
Мидаим ватан.

Адан чинал
бириш ала
Эминан цIарцин,
Гимиш ала
Сулейманан
симинин эркин.

Адан чина
экIя хъанва
Шарвилидин эрк
Ва Шалбуздин
муркIарилай
авахъзавай экв...

1989

АЛИБЕГ ФАТАХОВ. 1935

Лугъунрин ван ава гъуьлуьн лепеда,
Ара атлуз – ажугълу гъугъ вагъунрин...
... Я сад Аллагъ, на чаз гайи уьлкведеал
Куьрс хъанва кье кьармахар ги кьузгъунрин?

Вучин гила? РикI авайда асландин
Гадардани ам кIвачерик кубутрин?
Сиве кье мез туна гила иландин,
Цирер маса гудани пак умудрин?

Ваь! Хиялрал кьуьл гьалчнава хахулри.
Гьеле лувар мягъкем тушир царарни
Дустагнава, хура туна чукулрин,
Дустагнава валай вилик ви тIварни.

Паб хъфенва – зулуматдин кьармахдиз
Муьтлуьгъ тахьун усалвал яз гьисабна.
Мегер анжах элкьвейтIа вун алчахдиз,
Къазанмишда и уьлкведа суваб на?

Жери кар я, жагъидачни, кьейтIа,
Кучуддай кас, эцигдай ви сурал къван?
Я сад Аллагъ, на заз бахт гуз хъайтIа,
Фад хутах зун эхиримжи йикъал къван!..

... Гъуьлуьн кьерен кьаранлухда куьлуь экв
Хкахъзава пакаман яр татанмаз.
Дав алемда тек амукъай Алибег
Кьузуь жезвай, къанни вад йис тахъанмаз.
09.04.90.

* * *

Вун виридаз ачух хъанва, дишегъли,
Вахъ са сирни амач малум тахъанвай.
Садни эркек амач жеди вич эгъли
Ви гуъзелвал вилералди тахъанвай.

Пиянвилин гум твазва на кълера,
Яргълди туш харчи гум ви таъсирдин...
...Гуъзелвилин сирлувили чилерал
Хвена, хуъзва, хуъда цѐлхем уьмуьрдин.
1990

БАГЪИШЛАМИША

Къисметди дуьшуьшарна чун
Уьмуьрда сад садал.
Чун юкьваз муьгьуьббатдин цлун
Аватна далбадал.

Вуч гужлуз куькIвенай
Чи къведан рикIерин ялав.
Амма куьз чуьхвенай
Чи къисмет марфари чулав?

Т и к р а б е н д:

Зи сифте муьгьуьббатда
Гьатай инсан,
Зи руьгьдин мусибатда
Амай инсан,
Заз багьишламиша!
Багьишламиша!
Багьишламиша заз,
Багьишламиша!

Чун къекъвей багълара гуьзел,
Йифера алатай
Ама чи муьгьуьббатдин гел,
Мурадар, гьалатIар.

Ваъ, зун туш тахсиркар
Хуьз тахай муьгьуьббат битав,
Пак гьиссер ва гафар
Вугайди гарарив чулав.

Зи йикъар алатзава физ,
Аваз ви суракьда.
Гьар йифиз, гьар ялгуьз йифиз
Заз къве гьед карагда:

**Абуруз агатиз
КІанзава сад садан патав,
Амма, рехъ алатиз,
Квахъзава булутра чулав...
1990**

* * *

Чуьнуьхда за садра эхир
Къайгъуйривай уьмуьрдин вун,
Регьим течир, инсаф течир
Гургурдивай девирдин вун.

Чуьнуьхда къаб-къажахдивай,
Газдин иски пичинивай,
Гьукуматдин ківалахдивай
Са къван хъана туьгуьнавай,

Учирривай туьквенравай,
Къилиз тефир хиялривай,
Мадни залан геренривай,
Чалав текъвер аялривай,

Ви сергъятсуз сабурдивай,
Зи къайгъусуз виждандивай,
Ви киснавай къагъурдивай,
Ван такъвезвай ватандивай.

Чуьнуьхда за (Заз кичіе туш
Мад са цийи гунагъдикай);
За гуда ваз вири, на вуч
Тіалабнатіа Аллагъдивай.

1990

* * *

Икрагъ хъанва зун – яб гудай бейниван
Лагълагърикай пачагъринни везиррин,
Хиве къазвай гатфарикай баркаван,
Девлетрикай гележегдин асиррин.

Затни кданч. Са затни. Зун рази я
И хъуьтгелай живер галай авадан.
Къуй хъурай и къай зун патал рузи яз,
Бес я заз и сергъятсуз чуьл баябан.

И чуьлдай тлуз зун къил элкъвей патахъди
Фида. Анжах такурай зи вилериз:
Пачагъдин тахт гъатай накъан ялтахди
ГъикI мад япар денгзаватIа эллерин.

Такурай заз: гъикI аматIа алчахвал
Къизилрани, гимишрани гъурметда,
ГъикI аматIа намусни ягъ, къучагъвал
Ягъанатда, туьгъметдани нифретда...

И чуьлдай тлуз фида... Живни булутар
Какахъзавай агакъайла уьруьшдив,
Жанлу хъийиз зи туьхвенвай умудар,
Первердигар экъечIда зи гуьруьшдиз.

1990

САДВАЛ

Лезгистандин шагъ дамардин
Ериш авай гурлу Самур,
Ни элкьюьрна вун часпардиз,
Чи хайи чил кьве пай авур?

Са мефтI, са рикI, са руьгъ, са чIал
Кьве чкадал пай жедани?
АвуртIани, сад жеда тIал –
Ахьтин тIалдиз тай жедани?

Т и к р а б е н д:

Садвал! Садвал! –
Чи риклерин эвер я!
Садвал! Садвал! –
Чи уьмуьрдин сегьер я!
Сад хьухь! Сад хьухь! –
Тагкимзава чаз бубайрин сурари.
Сад хьухь! Сад хьухь! –
Лугьузва чаз аранрини дагълари.

Вич вичивай къакъатай эл
Дуьнья тирвал сиягъ жеда.
Таз тахъана тарихда гел,
Эхир садра куьтягъ жеда.

Зи лезги халкъ, эрк-бажарагъ
КватIа санал виждандалди,
Туьхуьн тийир садвилин рагъ
КуькIуьр ая ватандал чи.

Т и к р а б е н д:

Самур дере, Куьре, Шагъдагъ,
Къуба, КцIар ишигълаван –
Чи бубайрин са чил я сагъ,
Ивидалди ишиннавай.

Шарвилидин гъалиблу тур,
Зи халкъ, гъиляй гадар мийир.
Лезги абур, лезги сабур,
Лезги намус квадар мийир!

Т и к р а р б е н д.
1991

ХЪАЙИ КАР

«Лезги гъинай, гуьзгуь гъинай», –
Лагъана са кӀамашди.

Лезгидикай гуьзгуь хъана:

«Гила жуваз тамаш дуьз».

Акурлани регъуь хъанач

ЦӀап хътин чин угърашдиз.

1991

ЭЛЕГИЯ

Хва Эминаз

Вуч лугъун ваз? Къадани вун чѣхидай?
 Чиг куърпеяр чѣхибурай гъисабда
 Дуьнья акур къуьзекрини къарийри.
 Заз, лагъайтӀа, дердер ава ийидай,
 Чидай касдин рикни жигер кабабдай,
 Гъарайди хъиз зулун зарул къарнийрин.

Я маса кас, валай гъейри, авач захъ,
 Лагъай са дерт жуванди хъиз къабулдай:
 Зун ялгъуз я и дуьньяда, егъи я.
 И дуьньядал са чӀавузни хъанач гъахъ.
 (Ам тахъунал де за къе вуж батӀулда?) –
 Вун я зи гъахъ – гъахъняй вун заз чѣхи я.

Заз авиляй чѣхи я вун: гунагъар
 Квачиз, йикъар алатзава гъеле ви
 (Гунагъар вак и дуьньяди кутада).
 Аллагъ сад я, пайгъамбар гъахъ – панагъар:
 Заз чидач вуч къьенватӀа пеле ви –
 Зи пелел вуч алайтӀа ваз аквада.

Хва чан, белки, къьичир и цӀарар за,
 Амма заз и какахънавай йикъара,
 Дуьз лагъайтӀа, какахънавай йифера
 Акваз ава тикрар жезвай ахвар са:
 Зи рагъметлу дидеди заз яргъарай
 Эверзава – эхиратдин циферай.

Зун, хаядин агакъ тийиз дердинив,
 Аватзава ахварай йиф аламаз,
 Япарамаз эвердин ван дидедин.
 Къайи хумул агат хъана бейнидив,
 Ахварихъ ваъ, дидедихъ вил галамаз
 ЭкъечӀда зун юкъвал ичӀи куьчедин...

Чидач, им вуч ахвар ятIа, затI ятIа.
Белки, куытыгъ жезва чилел йикъар зи,
Белки, теклиф ятIа вини дуьньядиз...
Гатфар хъанач, я хъанач захъ гад кIватIай,
Мумкин я, ваз герек тахъун чIалар зи –
Кхъейбур за, муьтIуьгъ тирла Худадиз.

Амма заз ваз кьве гаф лугъуз кIанзава,
Белки, маса вахт жедач заз лугъудай,
Белки, маса вахт жедач заз кхъидай:
Азраилдин гинибашри ванзава...
Заз кIандай югъ ви гъиливди кучудай –
КIани кIвалах кьаз жедани жеридай?

Хва чан, кьве шей квадар мийир хатадай –
Сад намус я, садни чIал я дидедин –
И кьве затI я руьгъ девлетлу ийирди.
Ватан лугъур затI ава: вун аквадай
Вилер адахъ тежер бязи вядедин
Синихмир – гьам я вун хкаж хъийирди.

Заз кIандай хъи, эхиримжи бине зи
Миграгъ хъана – адан пак багъ ичерин,
Зи дидени Гуьзел баде ксанвай.
Заз кIандай хъи, вуч аматIа кьене зи –
Дуьнья такур мурадринни гъиссерин
Эвез жен вун, михъивилив ацIанвай.

Хва чан, яб це: садра-къведра хтана,
Векъ алай зи сурун къилихъ ацукъ вун:
Амал ая хуьруьн гьар са адетдал.
Жуван фейи уьмуьр рикIел хкана,
Зи уьмуьрдин гъавурда дуьз акьукъ вун,
Амайди са тIвар ятIани – гуьмбетдал.

Рази жеда зун валай. Дуьз лагъайтIа,
Зи руьгъ рази жеда, гъа и береда
ЭвичIнавай эхиратдин яргъарай.
И чIалар ви рикIел бирдан хтайтIа,
Чир хъухъ, секин я зун цавун дегънеда.
За йифериз эвердач ваз ахварай.

17.07.91

* * *

Къуд цѝр авай шиирда вуч тваз жеда?
Ирид цавун шадвални гѝам-хажалат
Санлай чпе къуд цѝрцѝвай къаз жеда.
Къуд цѝр гѝакѝдай рикѝ жагѝида бажагѝат.
1991

Хъсанвилиз клан жемир ваз хъсанвал,
Я писвилиз клан жемир ваз инсанвал.
Яшайишдин бед къанунрин аксивал
Чир тахъун – им я гъар касдин асивал.
1991

* * *

Хайямани агъзурни са шумуда:
«Чехир хъвана дердер алуд», – лугъуда.
Куьгъне дертни, цийи дертни залан я,
Чехирдин тIем акакъзавач – жаван я.
1991

* * *

Халкъдин дерт-гъам гъисс тийидай небгетдиз
Халкъ маса гун – къуллугъ, тварар, девлет я.
Къве чкадал чара хъана, къисметдиз
Муътлугъ хъайи миллет вични небгет я.

1991

* * *

Эминан халкъ етимхана уьлкведа
Етим хьиз я набуд, рахаз тежедай.
Мус къведатIа гьукуматдин хиялдиз:
«Ше тахьайтIа, мам гудачни аялдиз?»¹
1991

¹ Им Етим Эминан цър я.

* * *

Икъван ч'авал гуьзелрикай ат'анвай ч'алар
Вакай тирди инкар ийир жагьйдач уст'ар.
Царц'ихъ, вакай хълагьдай за, хъженни рябет,
Эй Худадин къелемдикай хкатнавай цар?
1992

* * *

Зун жув жув яз амач – михъиз дегиш хъанва зун:
Яшайишдин бед «савкъватрив» вердиш

хъанва зун.

Дуьньядин гъам са парцяйни акваззамач заз,
Карванд рекъяй физвай ялгъуз девриш

хъанва зун.

1992

ДИДЕДИН ЧІАЛ

Зи лезги чіал, дидедин чіал – дуйнъядин
Вири чіехи чіаларилай ширинди...
Зи къисметда шадвилининни сузадин
Гуьзгуь я вун, хвейи халкъдин зигинди.

Къуй са акъван гегъенш туш ви уьруьшар,
Къуй са акъван гьяркъуь туш ви часпарар,
Са квелдини ийиз жедач дегишар
Ви туьнтвилин, назиквилин гьунарар.

Ви сесера цлун мецерин ван ава,
Къаяйринни, ачларинни аранрин.
Гьар гафуна хайи чилин тлан ава,
Атир ава мезрейринни харманрин.

Вун авачир яд чкайрай хтайла,
Вун ціай хьиз я хайи ківалин къулавай:
Рикі къагьардив, хवेशивилив аціайла,
Мад къахрагъиз клан жедач ви къвалавай.

Гекьигунрив ви къакъанвал, деринвал,
Ви хцивал къалур жедач авайвал.
Авахъзава, артухиз ви ширинвал,
Туьхуьн тийир са гьетрен нур цавай вал.

Анжах вун зи ивидани бейнида
Хъаначиртга, туширтга вун зи мез яз,
Рази тир зун: вун заз чіал яз гайида
Зун халкъунал ви са гаф яз, са сес яз.

12.06.92

ЖУВ ЖУВАВ РАХУН

– Хтанва вун хайи муказ – Миграгъиз...
Адан чинай жуван къамат суракъиз,

Килиг адаз тамашдайвал гуъзгуъдиз:
Къе вун вун яз аматла гъваш бейнидиз.

Вун руг авай алад хуъруън куъчедай –
Жуван чуплах аялвилин бинедай.

Куъгъне гелер жагъура, руг хчализ,
Алахъ цийи гелер абрухъ акализ.

Алцура жув. Тунгъал цифер цававай
Авайбур тир лагъ гъа бахтлу члавалай.

Чехи вацла авай ядни гъа яд я,
Гуълуъв агакъ тавунамай, баят яз.

Шалбуздагъдал алай живни гъа жив я...
Гъакі лагъ жуваз. Вун вун я лагъ. Зун нив я?!

– Зи аялвал, зи михъивал акатай
Руг гъикі жагъур хъийида и руквадай?

Цифер физва. Къвезва чулав булутар.
Гъикі кутада алатайдак умудар?

Чехи вацлу гадарзавай къванери
Лугъузвачни уъмуърдикай куъчери?

Шалбуздагъдин живни, элкъвез булахриз,
Кужум жезва чилевай къван чіварахриз.

Вунни вун яз амайди туш, бейниван.
«Хъанай – амач» – им я садра жери ван.

Клантi мийир, кландатiа жув алцура –
Данiар куъз я тухвай чiавуз кал цурай?

Авай кiвалах: кьве пай хьанвай са рикi я,
Ругни циф хьиз, гьа кьве падни гьарикi я.
1993

ЦІАЙ

Тажидин Мегъамедоваз

Зун физва Къавкъаздин
Алпандай.
Квахънава тав ясдин
Зи чандай.

Зун физва – зун ала
Чилел зи.
Ал мецер цун ала
Гъилел зи.

Фидайла бубайрин
Накъвадай,
Гьалтна зун архайрин
Акадал.

Амачир ам къул яз,
Рикі амай –
Къванерин акъул яз
Руьхъ амай.

Дегъ адет хтана
Рикіел зи,
Гуя цай къугъвана
Рекъел зи.

Зи вад тлуб руьхъведиз –
Ціуз фена.
Зи чандай, лепе хъиз,
Зуз фена.

Гъа цай я капал зи
Алайди.
«Зун вуж я?» суал зи
Гъялайди.

Ціай я ам чан гудай,
Тан гудай,
Нев рикін фан гудай,
Ван гудай.

Намусда михивал
Тваз кудай
Ціай я ам, лезгивал
Яз кудай.

Кузва ам клелейрин
Кіалубра,
Квадарай невейри
Улубра.

Кузва ам зарийрин
Ціарар яз,
Амай дуъз лезгийрин
Тварар яз...

Са хва ам тагакъдай,
Руш авач.
Туъхуъриз алакъдай
Гуж авач.

Ам ціай я, куз жедай
Датіана,
Хуъдайдаз гуз жедай
Талана.

А ціуз туънт рикін чад
Хупі кланда,
Эрчи гьил, гьилин вад
Тіуб кланда!..

Зун физва Къавкъаздин
Алпандай.
Ціай лезги аваздин –
Зи чанда.

1993

ЖУВАЗ ТЕСЕЛЛИ

Вун гьар юкьуз аквазва заз,
Члугвазва рикли.
Хьанва вакай – чидач хьи ваз! –
Зи руьгьдин ризкьи.

Вун – цуькведа, вун – сегьнеда
Атиррин назик.
Зи рикл гьеле клел тежедай
Са клел я вун чиг.

Зи рикледай тефей къванер,
Чархар амани?!
Адал акьалж тавур къенер,
Пурар амани?!

Адал хьайи клацлар-хирер
Авайбур туш сан.
Ада хвейи михьи сирер –
Кье пар я залан.

Адавай клел тахьай риклер,
Вилер амай туш.
Адаз такур ракъар, цифер,
Селлер амай туш.

Виклегвална, заз ви вилер
Клелиз кланзавач.
Жував а вун къведай тегьер
Хьелиз кланзавач.

Тарихдилаь за зи риклин
Члугвада хьи цлар,
Акурай заз анжах ви чин
Умун юкьуз гьар.

Къуй гъар юкъуз алатрай, физ,
Зи мукъувай вун,
Заз ийизвай мергъямат хъиз
Пачагъди цавун.

Къуй давам хъуй ви гуъзелвал
И легъзейра пак,
Адахъ галаз зи цигелвал,
Зи мусибат, гъахъ.

Чирда клелиз вахтуни ваз
Инсанрин риклер.
Зи риклин дал бахтуни ваз
Тагурай дердер.

Клелна зи рикл, клелна зи гъал,
Са хъвер це заз, – дад! –
Икъван чавал мез хъайи лал,
Яз члалан устад.

Ви рикелни, зи рикел хъиз,
Хъайила хирер,
Кагъул жемир зун рикел гъиз,
Зи кайи сирер...

За теселли гузва жуваз
Гъакл жеда лугъуз,
Гуъзелвилин са легъзе заз
Гъат жеда лугъуз.

1993

КЫЛ ХКАЖ, АРБЕНІ

Куыз вун акъван пашман хъанва,
Хва текъейдан кас?
Вакай киле-къажгъан¹ хъанва,
Ацукънавай пас.
Амма вучда? – Я гъахътин чӀав,
Чина авай хъен.
АлачӀтани ви кылел къав,
Кыл хкаж, Арбен!

Авач, лугъуз, жуван кӀвал-къул,
Сефил жедани?
Дагъдин пад къван авай ругул
Гъафил жедани?
Къарагъ садра, ая чӀадгун,
Акъажка беден.
ЭкъечӀ тадиз куьчедиз вун,
Кыл хкаж, Арбен!

Ихътин заман – алачарпан²
Мус ахквада ваз,
Хъанвай бере гъар са инсан
Са гъукумат яз,
Гъар сад – вичин шагъни аскер,
Вичин яц, куьтен?..
Им акун бахт тушни мегер?
Кыл хкаж, Арбен!

¹ *Киле къажгъан* – махарик кӀвай, гъикъван ргӀйтӀани, звал акъалт тийидай къажгъан.

² *Алачарпан* – жив какахънавай гӀтфарин марф.

Куъче – базар, уълкве – базар,
Хуррам гадаяр...
Мус ваз икъван къумарбазар,
Гъарамзадаяр
Акурди я, ахварди я,
И йикъар къетлен?
Вахт кисбурни чухварди я,
Къил хкаж, Арбен!

Як хъиз, якъв хъиз, маса гудай
Гъахъ, Ватан, Намус,
Гъардай вич тир кас акъудай
Вахт ахквада мус?
Чир жеда: нин ми хъи я рикі,
Нин суфат – кетен.
Себеб авач жедай гъарикі,
Къил хкаж, Арбен!

Ашукъри хъиз, дегишна тівар,
Керчекдиз лугъун:
Чи рушарин жумни анар
Яд уълквейриз гун,
Пул квайбурун хъун эменни
Гъар чіагай беден –
Жуваз акун залан женни?!
Къил хкаж, Арбен!

Киливизур¹ кутурла, вал
Акълалтзава цур:
«Им акур зи чиг къве аял
Жедачни бес чіур?» –
Ваъ, чир жеда: дуънья фана –
Туш балклан семен,
Я гъаремни къасабхана...
Къил хкаж, Арбен!

¹ Киливизур – телевизор.

На рухвайрив агудмир таб,
Агудмир гьилле.
Им гатфар я, хъанвай татаб,
Хквезмай гьеле.
Инсанвал я и тIурфанда
Чун хуьдай елкен.
Гьам квадармир на ви чандай,
Кьил хкаж, Арбен!
11.03.93

ЙИФЕН СУФАТАР

I

«Циф акахъай йиф хъанва кье
Уьмуьрдикай», – ван хъана заз.
Тпал авайдан икъван рикле
Сифет акун клан хъана заз.

Заз акуна вилер адан –
Дишегълидин ици хъанвай,
Неинки икI хъанвай жаздан, –
Ажувилел рази хъанвай.

Заз, жув жуван чладаваз
Жуван рекъяй физвай касдиз,
АкI тир, зун, и дуьньядаваз,
Ухшар я ам чизвай касдиз.

Дишегълидин кье вил пузгъун
Заз гуя кье даklar хъана,
Къалурай заз дуьнья азгъун
Зи лалвилидин цлар хана.

II

Ибур вучтин суфатар я,
Суй амачир, экв амачир? –
Гуя ханвай лангатар я,
Цла хъунихъ эрк амачир.

Гуя гъар сад гъалч жезва вал,
Ажугъдин бед кIватIар хъана,
Вилер, япар ва сарар кал
Къармах алай пацар хъана.

Маса къачуз, гузва маса,
Инсанвални руьгь я ужуз.
Яд акьалтай хьанва къиса –
Къутармишдай Нуьгь я ажуз.

III

Регъувиялай чиле вилер
Туна, саил лужар ава:
«Це!» – лугъузвай зарул гилер
Зулун багъдиз ухшар ава.

Чин аламач, квахьнава чин.
Гьар сад са лал гьарай хьанва:
«Вучин-гьиклин?! Гьиклин-вучин?!» –
Руфун риклиз балай¹ хьанва...

IV

Рекьинни бес (суфатар дав
Тахьайтлани авагъариз)
А нур, жедай, агакьна чав,
Ярх хьанвайбур къарагъариз?

V

Циф алай цав. Йиф алай чил.
Дишегълидин къуна за гьил.

1994

¹ Балай (Миграгърин нугъат) – бала, бедбахтвал.

* * *

Гьикі лугьуда «Заз вун кіанда»,
Гафари гьикі звезда
Авай къванди зи туьнт чанда?
Абурун дар къефесда
Гьакъ ийинни вири мана
Зи гьиссерин, тежер фана?

Къада таб яз, сада керчек –
Эзбердай къван датіана
Харчи хъанвай, хъанвай хенек,
Виш сеферра лагъана,
Гафар рахун яни лазим,
Квадарнавай дибдавай чим?

За лугьуда: заз акур бахт
Уьмуьрдинни ажалдин
Часпар хъана – къенач зи жагът,
Агакъдай Зулжалалдив.
Зал авиляй алама чан,
Заз кіандай вун... Заз мад я кіан...
1994

* * *

Хъуьтлуьн йиф
Азгар.
Хупі зериф
Рангар.

Варз ацІай –
Кьилел.
Жив чІагай –
Чилел.

Зун физва –
Ви рак
Ийизва
Суракъ.

Вун квалел –
Ялгъуз,
Рикі гъиле
Къачуз.

Йиф ейди
Жеда,
Ифейди
Жеда.

Агь, гъайиф,
Гъуьруь,
Жеда йиф
Куьруь.
1994

ВИ ХАТУРДАЙ

ЭкъөчІна зун гур Самурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Фена дагъдай зун, чухурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Хиял хъанач рикІ къацІурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Амма дагълар за чукІурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Амма гъуълер за къурурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

ЧкІай дуьнья за кадгъурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

За ви вилик юкъ алгъурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Вахт хъанач заз бахт жагъурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Вун – чарадаз. За сабурдай
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Заз рикІ кландай жув алцурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай.

Жезвач – за зи ашкъи къурдай –
Ви хатурдай, ви хатурдай...

1994

ЯРУ ДЕРЕ¹

Къасум Бабаевез

Заз ахварай яр акуна,
Яру дере юрфараваз.
Акурлани рахаз хъанач,
Яд хъай къве вил ахвараваз.

Халкъдин манидай

Гъи аямдин дериндай зав
Агакънатла и члал члагай?
Къакъатунин къариб къирав,
Амани рикл на тлал тагай?

Амма къе за фикирзава
Къегъалдикай яргъаравай.
Заз дереди таъсирзава
Адан гъаркъуь юрфаравай.

Яру дере... Вуч тиртла ам?
Жегъилвилини лишан тиртла?
Мидядиз клул тийир улам
Ватан тиртла – Алпан тиртла?

Гъар чладай, гъар желедай
Акъуддай са къуват тиртла?
Дередик хал кваз хкведай
Касдиз намус къегъят тиртла?

Яру дере питик тиртла
Къве клани руьгъ галкюрзавай?
Шарвилидин ам рикл тиртла
Няс хаинри къарсурзавай?..

¹ Дере – ипек парча.

Яру дере, несипри кал
Вун юрфарал техвейвиляй
Къе, зигъиндал акъалтна хал,
Суал хъанач тефей къиляй...

Яру дере юрфараваз
Заз женгериз физ кланзава,
Къве пай хъана ахваравай
Лезгийриз бахт гъиз кланзава.

1994

* * *

Са сеферда заз цийи
Шиир кхъиз клан хъана.
За вич гъиле къаз хъайи
Къелемдин заз ван хъана:

– На мад гъиле къамир зун,
Гъимир вилик на чарни.
Я хъиляй хъиз хамир зун –
Кхъидач за са цларни!

– Вучиз? – мягътел хъана зун. –
Чи арада вуч хъана?
Вучиз ваз икӀ къана зун,
Дугъри дуствал пуч хъана?

Шумуд йис я: датлана
РикӀе авай мурадар
За, ви патав атана,
Веъиз уртах суфрадал.

Гъикъван за вал, къелем зи,
Чи къведан сих садвиле
Ихтибарна утъквемдиз
Дердер-гъамар, шадвилер?!

– Эгъ, – лагъана къелемди, –
Акъанни вун гъавурда?!
Зи мурад туш хъилелди
Эцягъун ви хатурда.

Клан жемир ваз датлана
Цларарин дагъ гъасилиз.
Гагъ-гагъ яб це тапана
Жуван руыгъдин сесиниз.

Ахпа вил вегь дуьньядиз,
Ам акьулдин терезда
Алцум ая вуна дуьз
Агъзурни са нефесда.

Вахт атайла, кис жедай
Вердиша жув тебятдив –
Вахъ таза тир гъисс жеда
Илгъам гудай къуватдин.

Шаир кис хъун – чидайдаз
Къизилрилай вине я.
Аллагъдин пай хуьдайдаз
Дуьнья даим сегъне я...
1988, 1994

ШАИРДИН БАХТ

Шалбуз дагь капун юкьваллайди хъиз аквазва.

СтIал Сулейманан эхиримжи гафар

Къиникъ шаир патал четин са кар туш,
Арифдар я ам илимда ажалдин:
Яшамиш хъун акъван зурба гъунар туш,
Нефс къати яз, квадарна рехъ гьалалдин.

За-вуна вуч дуьньядилай тухуда?..
Амма девлет гваз хъфидай шаирди
Чехиди я: къилиз тefей умудар,
Сирер, цIарар кхъиз тахъай шиирдин...

Руьгьдин ризкъи гадарнаваз куьчедал,
Ни къатIана адан экуь мурадар?
Амма шагьрин ва уьлквейрин руьхъведал
Ян гуз жеда адан чIалар – тIаратIар...

Шаир ятIа, рекъидайла ялгъуздиз,
Жери кар туш са цIар киххъиз агакъун.
Бахт я, ажал кваз такъуна, Шалбуздиз
Ягь михьи яз килиг хъийиз алакъун.

10.05.94

ВАТАНДИН ВИЛИК

Вили йифев авайла цав
Ацлана,
Ви сифте ван агакьна зав
Атана.

Бишивилин азабдик кваз,
Рагара
Ахъа жезвай сих сесер заз
Агалай.

Зенгер тушир абур зиринг
Турарин,
Хуш ванер тир Маштоцан¹ чиг
Гьарфарин.

Мингечаур патай, гьуц хьиз,
Ири къван
Рахазвай зав, зи яб ийиз
Ферикъат².

Лезги чӀал тир къванцелай ван
Къалайди,
Виш йисара куькӀвена чан
Алайди.

ГьакӀан къван ваъ, пак къван я ам
Къурбанддин...
Мад, яр ягъиз, цав я хуррам
Алпандин.

¹ *Месроп Маштоц* – зрменийрин, иберрин (гуржийрин) ва Къавкъаздин алпанвийрин алфавитар туькӀуьрай кас.

² Инал автордин фикирда гилан Азербайджанда авай Мингечаур шегъердай жагъанвай къурбанддин къван ава. А къванцел атӀанвай ва чеб Къавкъаздин Алпандин девирдиз талуь юьинрай профессор Я. Яралиева къил акъудна, абур кӀална. Алимдин къатӀунрай, а къванцел алай текст лезги чӀалал шииррин жуьреда куьенва.

Ви вилик кѳин, багѳри ватан,
Кѳазва за:
Ви кѳадим ван кѳурбанддин кѳван
Язва заз!
1995

ЧЕПЕЛУКЪ

Эй чепелукъ даим ашукъ экуьнал,
Рази я жал вун ви чан ца туьхуьнал?

Ви ашукъвал буьркьюьвал я, я кьейди!
Цайни буьркьюь я хьи – вични куьквейди!

Къвез акъазва вун зи йифен даklarда,
Къару хъана зи лампадин парпардал.

Вилер ганва хупі даklarдин шуьшедиз,
Гуя дуьнмиш хъана ам зи рикле дуьз:

Ада вун цуьв агудзавач, я кьейди,
Бедбахтвилик акудзавач, я кьейди!

Хкадарда, ингъе, килиг, лампа за,
Зи пенжерни ахъайда ваз ахпа за.

Вун кун тийир цай зи риклин къатана,
Гъахъдани вун зи къазмадиз атана?

Ваъ! Квахъна вун мичіи йифен къурсахда
Вун алугдай са лампадин суракъда...

Зазни кландай ахътин са цай-лаван саз,
Герек, гъайиф тежен заз а ца чан тваз.

1995

НА НИЗ ЛУГЪУДА?

На низ лугъуда, ацанвайла рикі,
Шаклувилери авурла гъарикі?!
Ви хурун къувдиз дар тирла кІалхан,
На низ гъарайда, такъатдайла ван?

Ялгъузвилин йиф – ламу лит чулав,
Клеви хъанвай чил, къакъан хъанвай цав
Элкъвенвайла вал, рамиз ви бейни,
На низ лугъуда? Яб гуда ваз ни?

Вун тар я хъайи гатфариз штІум,
Вун – Яран йифиз хкахъай палдум.
Ви дувулрик къеж, ви руьхъведик цІай
Кумазма! На низ ийида гъарай?!

Я няметра вил, я девлетра вил
Тунач на, руьгъдин фу ийиз гъасил,
Ви руьгъдин ризкъи абурдай вегъиз
Алахънавайла, на лугъуда низ?

Низ жеда ви ван, низ жеда аян? –
РикІер къванер я тежедай миян.
На низ лугъуда? – Жуваз лугъуда,
«Ни гъанва зун и йикъаз?» – лугъуда.

На низ лугъуда? – Цавуз лугъуда,
Цаву ваз атІуз-атІуз лугъуда:
«Къуранни ийиз, хкида на цуьрц,
Хкахъай ви цІук мад ахкатда гъуьрс.

Къванцизни ви тум вегъидай са фер
Гъатда ваз – ада ахъайда цІирер.
Чулав лит жувахъ галчукна алад,
Ви руьгъдин ризкъи жерди туш баят».

1996

МУС ХЪФИН ЧУН ЛЕЗГИСТАНДИЗ

Мус хъфин чун Лезгистандиз –
Яргъал рекьер атлайбур –
Са твар алай къве ватандиз
Бахт жагъуриз гъатайбур?

Чун гъурбатра сиять хъана,
Гъатна дарда, клевера.
Диде-ватан русвагъ хъана
Харчи хъанвай сивера.

Яд уьлквейра игитвилер
Къазанмишиз алакьдай
Чахъ рикі хъанач лезги чилер
Хура цай куз суракьдай.

Бахт я жуваз, я ватандиз
Тачагъай чун руг хъана.
Им къаст авун хъана чандиз –
Гъейрибурун лукі хъана.

Чапхунчийри тарашнавай
Лезгистандин тарихдин
Гъакъинда이니 хкажнавай
Са ван хъанач лайихдин.

Кьулан вацун цайлапанди
Къве паднавай Алпанди
Эхзавай зур я заланди
Часпар лугъур зарпанддин.

Чун – гъакимар, генералар,
Алимар яз твар алай –
Хъана вири тенг чакъалар
Дар береда кар алай.

Халкъ гишила, халкъ мекъила
Гара ава рузидин.
Амукънава къап-къеџила
Намусни ягъ лезгидин.

«Чахъ къил къадай регъбер авач», –
Жез кландайбур виш хъанва.
Чи хиялрихъ бегъер авач,
Чи умудар чиш хъанва.

Мус хъфин чун Лезгистандин
Кефердизни къибледиз,
Дерин дердер чи ватандин
Ацукъдайвал къиле дуъз?

Тазвай чандин дава-дарман
Яргъа члугвар агъар туш.
Тазвай члавуз диде-ватан
Гъурбатда хъун гъунар туш.

Устларар чун яз-яз хирен,
Чна чара жерягъар
Жагъурзава герен-герен,
Хиве авай гунагъар.

Гъейрида чун хъийидач сагъ,
Хъийидач сад яракъди.
Чаз герек я куьквей чирагъ
Чем хцанвай ахлакъдин.

Чаз герекди чи садвилин,
Са халкъвилин тагъсиб я.
Гъам авай халкъ азадвилин,
Абавдилин сагъиб я.

Мус хъфин чун Лезгистандиз –
Маскавдайни Пакудай
Аваз-тагай чаз ватандиз,
Амма садра къачудай?

1996

ЗУЛУН МАРФАР

Вуч ламу я, вуч хаму я
Зулун марфар?!
Вуч хилаф я, вуч чилаф я
Гарун гьарфар?!
Вуч сугьул я, вуч рагьул я
Хурун дафтар?!

Риклиз чизва: уьмуьр физва –
Кьуьд... гатфар... зул...
Кьуьд кьведа мад. Рехъ я инад –
Лит. Кутар. Фул.
Гьинихъ фида? Вуч жагьида?
Кьит члалар? Тул?

Низ чида кьван? Туш заз аян
Гъам ва зи бахт.
Хъел атанвай, сел атанвай
Клам я зи вахт.
Марфарив гвай, юргъарив гвай
Сам я зи тахт.

1996

РИКИЕЛ КЪВАН

За мад ваз лугъудач са гафни,
За мад ваз кхъидач са цларни.
Заз кландач вавай са инсафни,
Заз кландач вакай гъич са тварни;

Са тварни – гъурметдин, гуьгъуьлдин,
Намусдин, ашкъидин, куькведин.
Алач зун чкадал саилдин,
Вун алач тахтунал бикедин.

Хъайи кар – садра вун акун я,
Члугун я вун рикин гуьзгуьди,
Вун гъилел регъятдиз атун я,
Ацлана ашкъидин вергидив.

Гъурбатда ви сивяй акъатай
Дидедин члалан чиг сесери
Чи къведан ашкъидин къашкъа тай
Къалурнай тушир хъиз уьтери.

Къуьнелай вегъенвай киф чулав
Часпар хъиз, хуьзвай ви михъивал,
Аквазвай, тагудиз йиф чулав,
Риклив зи, гуз адаз члехивал.

Зун ашукъ хъанай ви уюнрал,
Хесетрин сад тушир гъавадал.
Вуна зун ашкъидин къугъунра,
Члух тийиз, кана ви акадал...

Амма са юкъуз зал хатадай
Дегиш яз акунар гъалтна вун.
Къасарна зун вилиз таквадай,
Масадан къужахда гъатна вун.

Низ чидай, квадарна лезгивал,
Дегишиз чларарин башклар,
Ви пеше хъанвайди ченгивал,
Тухариз пул авай мугъулар.

Заз акур муьгъуббат тапанди,
Загъ кифни тапанди хъана ви...
«Хатурна», тирвиляй «жуванди»,
Заз ашкьи гъавая гана ви!

Алпанди ягъна зи къарай-тлул!
Къен михъиз акъадна жибиндин,
Акъудна гадарна гумай пул
Гуьгъуьниз вун тухвай машиндин...

Са затіни мад хклан хъанач заз,
Клан хъана анжах са ялгъузвал.
Ви ашкьи рикел къван хъанач заз,
Къван хъана заз адан ужузвал...

За мад ваз лугъудач са гафни,
За мад ваз кхьидач са цларни.
Заз кландач вавай са инсафни,
Заз кландач вакай гъич са тварни;

Са тварни – гуьрметдин, гуьгъуьлдин,
Намусдин, куькведин, ашкьидин.
На йикъаз гъана зун саилдин,
Хвена зун намусди лезгидин.

1996

ВАТАНДИН ГУМ

Ватандин гум ширин я чаз, нуш я чаз.

А. Грибоедов

Ватандин гум ширин я чаз, нуш я чаз,
Ватандин руг, Ватандин руьхъ хуш я чаз.

Ватан ава – дагълар, вацлар, дереяр,
Ватан ава – бубаярни дидеяр.

Ватан ам я, эгер канвай рикле ви
Аватла ви ван жедай са уьлкве ви.

Ватан ава ви гъам аян тежедай,
Ватан ава ви дерт залан тежедай.

Ватан ава... Анжах сад я жедайди,
Буьркьюь жеда адан халкъдихъ шедайди.

Бахт я буьркьюь язни ватан клан хьунухъ,
Биши язни диде чилин ван хьунухъ.

Ватан патал кана куьтягъ хьун бахт я,
Гумни хъана, ватандин ягъ хьун бахт я.

1996

ЛЕЗГИ ГЪАВА

Авахьдайла лезги макъам,
Лезги гъава цай галай,
Ваз акі жеда, анжах са гъам
Ви дарман я гъай галай.

Ваз акі жеда, дидеди вун
Хана цийи циклелай,
Гуя уьмуьр фейи пузгъун
Алатай хьиз риклелай...

Ваъ, айиб я феи йикъар
Чукур авун бейнидай.
Терс бубайрин турар-къакъар
Гъикі квадарда ивидай?

Гъайиф, эй кас, ивида ви,
Яд макъамри къурнавай,
На лезгидин ягъдиз клеви
Къурабадин сурнава.

Амма лезги гъава ава
Туьнт ва назик жуьредин.
Ви кьил къадай даим цава
Гъам я диб ви бинедин.

Пеле акъар гар я ам ви,
Экъечідайла гуьнедай.
Вафалу са яр я ам ви,
Дарих юкъуз хкведай.

Мийир на ам вара-зара
Гъахъ авачир дуьньяда.
Адаз клан я вакай чара,
Чуьнуьхдайла чарада.

Лезги гъава, лезги руьгъ хъиз,
Йикъава къе саилдин.
Ам хуьз мус вун къведа, Нуьгъ хъиз,
Гур тIурфанда гуьгъуьлдин?..

Адан верци ван хъайила,
Шехьда рикI, нагъв алахъиз.
Туьнтвеликай тIан хъвайила,
Хъуьреда, рагъ алахъиз.

Аламат я лезги гъава
Сад Аллагъди ганвай чаз.
Къе анжах са гъам я дава
Жуван чилел канвай чаз.

Лезги гъава гъисс ийидай
Икрам ая рикIериз.
Лезги гъава кис ийидай
Югъ такурай вилериз!

1996

– Рикі, тіа жемир!
– Гьикі тіа жемир? –
Зун туш ви са
Чаларин муг,
Зун я ви сал
Таларин муг.
Тал авачиз
Чал жедай туш,
Чал авачиз
Тал жедай туш.
1997

* * *

Инсандин мефтѝни рикѝ
Терездин кѝве кѝаб я.
Гѝи хиле вуч ва гѝикѝ
Эцигун суваб я?

Алцумна клани шей
Гѝи хиле твадатѝа?
Гирвенка кѝвал злкъвей
Гѝи хилев кѝадатѝа?

Лугѝумир: «Кѝве пад я –
Гѝим хѝана вуч ава?
Герекди са затѝ я
Гуз-кѝачур гуж авай».

Маса гуз-кѝачур затѝ
Алцумдай терездиз
Бажагѝат, бажагѝат
Лугѝуда сересди.

Рикѝинни мастунин
Терез я гѝахѝунин:
Са хел – дуѝз кѝатѝунин,
Са хел – чиг кѝастунин.

Гѝисс мийир мефтѝедив,
Рикѝивни фикирмир,
Савдадив, гѝилледив
Инсанвал куѝцѝуѝрмир.

1997

ШАИР ВА ХАЛКЪ

Лезги чилел Эминар са шумуд хъанатIа?
А тIвар алай агъзуррин сан са цIуд хъанатIа?
Етим Эмин тек сад хъана авай-авачир.
Ам атунихъ вири халкъдин умуд хъанатIа?

Халкъдин мурад туширтIа ам яшайишда бед,
Тикрардайни халкъди михъиз шаирдин къисмет?
Жуваз етим лагъай шаир, ваз тай авачир:
Етимдиз чир жеда халкъдин къадирни къимет.

Медресайра чIалар чирна Етим Эмина,
Хайи чилин тIалар чирна Етим Эмина.
Лезги халкъни къвед-пуд чIалал рахадайди къе
КъатIанатIа, вахтар чирна, Етим Эмина?

Къази хъана Эминакай адалат патал,
Амма гъахъсуз дуьнья хъана адан рикIе тIал.
Лезги халкъни адалатдин авазва рекъе,
Гъахъсузвили юг гатазва къе адан ратIал.

Эминаз гуж къил такъатдай азарди гана,
Гъар йис адан сад садалай бизарди хъана.
Лезги халкъдин уьзуьррайни акъатзавач къил,
Месел алай шаирдиз вич ухшарди хъана.

Низ ван хъана Етим Эмин къена лугъудай,
Лезги халкъдин арадай ам фена лугъудай?
Ам амазма – халкъдин виждан, иманни гуьгъуьл,
Сирер ама ада халкъдиз гена лугъудай.

Эмин жеда – халкъни жеда мягъкем ва битав,
Халкъни шаир – паквилелди сих тир чилни цав.
Халкъдиз тарс я гъар са чIехи шаирдин къисмет...
Зи халкъ, хирде мийир жуван хирерин къимет!..

1997

ДИШЕГЪЛИЯР

Дишегълийриз килиг ийиз яргъалай,
 Къаш-къаматар ийизва за туплалай.
 Ингъе садахъ вичин къетлен суй ава,
 Муькуьдахъни ширин беден, буй ава:
 Дишегълида тарих ава, вахт ава,
 Дишегълида Диде, Паб, Свас, Вах ава.
 Дишегълидай ваз ви девир аквада,
 Виридалай багъа ивир гакъада...

Ингъе садан гълера пар залан я,
 Ида хуьзвай хзан члехи хзан я.
 Итим ава, гала туплухъ туплални,
 Тахъана жеч са вад-ругуд аялни.
 Итим ава – кваллах авач итимдиз,
 Нашини я къачуз-гунин илимдиз.
 Дишегълидин вилер сефил къве йиф я.
 И гълерин, и вилерин гъайиф я...

Гъейранвилиз лайих ятла, атлам я:
 Шумални я, шумшатлни я, тларам я.
 Дуьзгуьнвилив парталдинни клалубдин
 Вичел члугваз-къакъудзава хнупди.
 Гъар еришда, гъар камуна звар ава,
 На лугъуди, адаз гъаким яр ава,
 Къвалав гвайбур адаз ветряй аквазва,
 Заз ам къакъан Зуьгъре гъетряй аквазва.

Сад атана, тум атланвай фере хъиз:
 Къуд пата вил къекъуьрзава, сикре хъиз.
 Ада ацлай хураривни зангарив
 Къаз тазва цай невжаванрин юрфарив,
 Эвична хъиз «Хондадай» са хахади
 Пул кутуна «фередин» къве яхадик...
 Гуьзел бухах халкъна члехи Худади,
 Амма хирде авуна ам савдади...

Ингье масад – им са къвед я, туртур я.
Бешмедикай къечлемдин хвал – са нур я.
Далудал – киф, чина ава регъувал.
Ягъ яни вун, намус яни, лезгивал?!
Вун бахтунихъ къекъвезвач, куъз лагъайтIа
Бахт багъишиз гъазур я – вун жагъайдаз.
Захъ дуст ава – свас тагъанвай субай я,
Валлагъ, гуъзел, вун гъадан тай, са пай я!..

Им вуж хъурай? Зал къвезва ам чIугуна.
ГъикI зун идаз жагъана, гъикI акуна?!
Ам паталди цIуз фида зун утъквемдиз,
ВацIуз фида, гъатта фида жегънемдиз.
Ам зи Абсал, зи Зулейха, Лейли я,
Зи Ширин я, зи Гуълша я, Эсли я,
Зи Туькезбан, зи Эфриз, зи Назани,
Эхирки, са гафуналди: кайвани...
1999

КЪВАН

Дагъдин хуьруьз фидай рекъел
Алай зурба къван.
Аквазвай виш йисарин гел
Биришрай къакъан.

Ачух хъанай, акурла ам,
Шикилчи сефил:
«Ваъ, им къван туш, им я зи гъам, –
Заз – цийи шикил!»

Тимталчиди гана суал,
Вилери – цIаIрапI:
«Къванциз элкъвей лезги къегъал
ЯтIа им яраб?»

Маничидиз къадим къванцяй
Акуна сегъне:
Анлай лагъай манидин цIай
ГъикI къадач куьне!

Халкъдин дерт гвай генералди,
Дявеяр акур,
Лагъана: «Ква и «харалдик»
Шарвилидин тур».

Дуьнья акур шаирди са,
Къужахда къаз къван,
Лагъана: «Вун я зи суза,
Вун я зи ватан!»

Атай яргъал гъаким галаз
Рахана ялтах:
«Зи чилин къван савкъват хъуй ваз,
Хъфирла хутах!»

Шит зарафат кав тахъана
Амукъна ягъсуз:
Чил зурзана, къван юзана,
Авахъна кіамуз.
2000

МУЪГЪУЪББАТ

1.

Зул алуќна, селлер ќвана, –
Заз акі хана, вун атай хыз.
Кьюд алуќна, живер ќвана, –
Заз акі хана, вун атай хыз.
Гатфар хана, цуќвер гана, –
Заз акі хана, вун атай хыз.
Гад атана, бегер гана, –
Заз акі хана, вун атай хыз.

2.

Чередал лиф ацуќна зи, –
Заз акі хана, вун атай хыз.
Даклардихъ йиф алуќна зи, –
Заз акі хана, вун атай хыз.
Иски ханвай вар хкатна,
Заз акі хана, вун атай хыз.
Къелемдикай цар хкатна, –
Заз акі хана, вун атай хыз.

3.

Цаварилай гед шутхунна, –
Заз акі хана, вун атай хыз.
Суварилай къвед къудгунна, –
Заз акі хана вун атай хыз.
Ялгуз рикі хур гатана, –
Заз акі хана, вун атай хыз.
Сурарай ви сур рахана:
«Заз акі хана, вун атай хыз».

2000

* * *

- Лагъ, зун вуж я, лагъ, вун гъим я?
- Вун – дишегъли, зун итим я.
- Вун – къван, вун – ракъ, истивут я.
- Вун – гъед, вун – цуък, бурнивут я.
- Вун керки я, цуъруьгъуъл я.
- Вун верцли я, цуъруьхуьм я.
- Ваз рикл авач, жигер авач.
- Валай гуьзел бигер авач.
- Вун гижи я, вун ажи я.
- Вун Мекке я, зун гъажи я.

2000

ЖИВ

Уьмуьрдинни ажалдин арада
Къвазва, къвазва, къвазва жив.

*Танэда Сантока (1882–1940),
япон шаир*

Къвазва жив. Къвазва жив. Къвазва,
Ц|верек|ра рек|в аваз бици.
Т|азва рик|. Хазва рик|. Цазва
Гъамунин магъуни хци.

Вуч гъам я авайди хура?
Вуч хъанва? Вун вун я, жив – жив.
Цавунни чилин буш ара –
Гуя я лиферин тифтиф.

Къвазва жив. Руюьгер я гуя
Женнетдай атанвай чилел,
Рик|ел гъиз ажалдин тия
Алайди виридан къилел.

Къвазва жив. Къвезва жив аршдай,
Ц|рана квахъда ам чиле.
Паквал саф икъван фад харждай
Жумартвал тушни хуш желе!

Къвазва жив – нек|ед хъач гара,
Юргъа я лацу шив къешенг.
Цавунни чилин буш ара
Живедин уьмуьр я ва женг!

Къвазва жив. Къвазва жив экуь.
Зи рик|из хъхъанва регъят:
Жив тирди къат|анва рик|и
Уьмуьрдин – Ажалдин сергъят.

2000

АРШ

Эверзава ваз милайим ванери
Майилдив ацай.
Я ван тежез, аян тежез уьтери,
На лугъузвач гъай.

Атлумзава са ажайиб вилер вал
Ачух ва къаних.
На ви вилер, такваз къарши иервал,
Ийизва чуьнуьх.

Вилиз таквар гъи ятлани гъилериз,
Ахъайна къужах,
Клан я вун къаз, хушвилелди туьмериз, –
Ваз чизвач анжах...

Фида уьмуьр гургъагурда, салвиле,
Къайгъуйрин рука.
Буьркъуьвили, бишивили, лалвили
Твада вун ккла.

Агал жеда ваз къуд падни ацахъай,
Чил жеда клеви.
Анжах са цав амуькда ваз алахъай,
Аршдин са жизни.

Ваз эверай ван жеда ваз, аквада
Вахъ къаних вилер,
Икъван гагда, туьмериз, вав агатай
Гъиссда на гъилер.

Анжах са рехъ амуькда ваз – къакъандиз
Цаварин вили.
Амма цаву лувар гудач инсандиз,
Тагайтла чили.

2000

ЯШ

Заз Месиѓдин яшар хъана алатна,
Амма гъеле алама зун хашунал.
Пушкинан яш баѓишна заз къисметди,
А йисарин парцик, иви авахъиз,
За баябан чуълда гъамлуз цӀугъзава:
«Я чан Аллагъ! Я реѓимлу Зулжалал!
Куъз вун завай чара хъана, зун туна?!»
Ваъ, зи азаб михервай туш зун къунвай,
Хиревай туш кузвай пакун тӀвалара,
Туш Дантесан гуьлледивай къене зи, –
КичӀевилляй, шаклувилляй шезва зун:
Белки, бицӀи алатунни легъзе са
Реббиди зав чарчин луьле вугуда
АцӀурнавай къисмет гъялдай кхьинрив
Ва лугъуда: «Фад кӀела кван ван алаз!»
Яраб, Аллагъ, завай кӀелиз жедатӀа?

2001

ДУЪА

Эй сад Аплагъ! Первердигар!
Уьмуьр гайи заз ядигар!
За ваз дуъа ийизва къе,
За ваз шазда ийизва къе.
Гишиндаз фу, къанихдаз яд,
Чуплахдазни алукидай зат!
Гузва вуна, ийиз гъалал, –
Зи ванни ваз хъухъ, Зулжалал!

Нефсер къатибуруз,
Вилер къайибуруз,
Риклер гуьтлуьбуруз,
Руьгьер буьркьюьбуруз,
Мецер яргъибуруз,
Къинер гъуьргъуьбуруз,
Фендер ягъибуруз,
Сивер харчибуруз
Тагъким це,
Регъим це!
Абур це,
Сабур це!

Эй сад Аплагъ! Чехи Халикъ!
Чун гъар са кас ква ви вилик.
Зунни я ви вафалу лук!
Гъиз кланзавай бахтунал клук!
Зи гъар хиял я ваз аян:
Агакъра зи дуъадин ван
Асибурув, дугърибурув –
Вирибурув, вирибурув!

Гъиссер михъибуруз,
Зендер экуьбуруз,
Дердер члехибуруз,
Къилер рехибуруз,
Хирер цийибуруз,
Гъетер мичлибуруз,
Гъилер ичлибуруз,
Рекьер клевибуруз
Са экв це,
Куьмек це!
Лувар це,
Бахтар це!

2002

САИЛАР

1.

Шөгөр тирвал сиягь хъанва саилар,
Гуя цавар илифнава чилерал.
Бахтсузвилин, ажузвилин векилар,
Вуч каламар кхъенва куь вилера?

Тілабзава гъар са пиплел, куьчедал,
Тілабзава, гатаз са-сад ракіларар...
Амани куьн тахъай чка уьлкведа?
Куь вил алай заті амачни цавара?

2.

«Це лугъудай кас атайла варарал,
Яь лугъумир, бала чан.
Фу-къафун це, яд це тирдаз гъарарат,
Ваь лугъумир, бала чан.

Пайгъамбарар, михьи ксар къведалда
Къекъверагдин хун алаз,
Багъри ксар – къейи ксар къведалда
Саилвилин дун алаз...» –

Ахварай ваь, фад алатай йисарай
Зи бадедин гафарин
Ван гъатзава зи рикле, зи мастара –
Садакъа яз цаварин.

3.

Аквар гьалда, чилерал
Артух хъанва йикъар заз,
Гьикі хьи – къе зи къуьнерал
Теквал хъанва са пар заз.

Хъфенва зи багъабур
И дуьньядин рекъерай –
Акурбур зи такабур
Руьгъда авай гевгъерар.

Ялгъузвилин хура заз
Гзаф жезва сефилвал –
Це лугъурбур пара яз,
Тагурбурун саилвал.

4.

Пайгъамбарар? Акърабаяр? Муъминар?
Куьн гъим ятIа? Вуж ятIа?..
Чилин гишин руьгъдиз цавун рикIинар
Ачухзавай луж ятIа?..

Зун лайихлу жедатIа пак Регъимдиз
Даимлухдин жигъирра,
Хкведайвал чилел етим-саил хъиз,
Къил чIугваз зи ерийрал?..

2001

ШИШ-КЪАВАХ

Шиш-къавах тар къурана зи даklarдихъ,
Мад адан вил галамукънач шагъвардихъ.

Къакъан цавар ам паталди ичи я;
Дувулриз чил сур хъанва, сур мичи я.

Гила адаз ни лугъуда: къавах я?
Им ажал вич, адан буйни бухах я.

Нивай акъваз хъуй ажалди къаншарда?! –
Алахъна зун килиг тийиз даklarдай.

Вахтар фена, йисар фена алатна,
Бахтар фена, ясар фена алатна.

Садра сагъиб хъана закай суалдин:
«Алачир хъиз яни вал вил ажалдин?»

Лагъана за: «Жувни адаз килига,
Гъазур хъухъ ам къабул ийиз виликай».

Тамашна зун даklarдай шиш-къавахдиз,
Ягъдин тегъне текъвервал зи тангъахдиз.

Къуру тарцел са шумуд хъахъ акуна –
Заз ажалдай уьмуьрдин гъахъ¹ акуна!

Къенвай танди а хъахъариз чан гана! –
Худа, мад заз ви сирери кван гана!

Мегер гъар са инсанни шиш-къавах я,
Беден – рекъир тан яз руьгъни са хъахъ я?
24.12.2001

¹ Гъахъ – нефес.

ШИИРАТНИ, ЧЕХИРНИ, ВУН

Захъ авайди лугъун, яр, ваз:
Шииратни, Чехирни, Вун.

Зи пуд дуъа, пуд капI, пуд вяз:
Шииратни, Чехирни, Вун.

Зулжалалдин жумартвилин жем яни им,
жерме яни –
Зи гуьгъуьлдин пуд тар, пуд саз: Шииратни,
Чехирни, Вун.

Вафасузвал агуд тийиз, хвена за куьн,
пуд къизилгуьл,
Кваз такъаз квел алайди цаз, Шииратни,
Чехирни, Вун.

Квел пудал за тухна нефс, руьгъ;
пуд дин хъиз куьн къабудна за, –
Квяй гъакьикъат жагъанач заз, Шииратни,
Чехирни, Вун.

Пуд цIай хъана, – яргъай экв гуз,
агатайла чимивал гуз,
Сих хъайила, зав цIай къаз таз, – Шииратни,
Чехирни, Вун.

Куь ялавра кана закай вуч аматIа
гъадакай квез
Гила кIусни хквезмач гъяз, Шииратни,
Чехирни, Вун.

Чим квай руьхъ яз ама зун къе,
пака чулав накъв жеда зун,
ЭкъечIда зай цийи пуд таз: Шииратни,
Чехирни, Вун.

2002

КЪВЕ МАЛАИК

Къве малаик, куьн гъар сад зи са къуьнел ала,
Цавун муьгъуьр алай чарар куь гъилел ала.

За авур къван гунагъарни дуьз крар къьиз,
Куьн датлана Сад Аллагъдин пак рекъел ала?

Куь гъар садан къьинрикай хараяр хъанва,
Квез гун патал суалрин циргъ зи мецел ала.

Эй малаик, зи гунагърин тухузвай гъисаб,
За гунагъар ийизвайла ви вил квел ала?

Куьз вуна зун акъвазарнач, куьз атланач рехъ,
Куьз лагъанач: «Вун гургусдин гъа сивел ала»?

Эй малаик, зи суабрин тухузвай гъисаб,
И суалар вазни гунуг зи рикелел ала.

Вучиз на заз лагъанач: «Ви хъсанвилерай
Вав вахгудай хунчайрал кин, гъибет, хъел ала»?

Бес я куьне къьей къванди! Мягъшердин юкъуз
Сад Аллагъдин терездин чун са хилел ала.

2002

АРАРАТ

Ялгъузвалин ядаланда
Юргъун хъанва гими зи.
Куьз лагъайтла пар заланда,
Амма къуд пад – гъум ици.

Керематар, аламатар
Ийизва за бажармиш.
Цаву гайи аманатар
Ийизва за къутармиш.

Къвердавай пар залан жезва,
Руьгъ я мадни гъарарат.
Анжах са заз зи ван жезва:
«Гъинва вун, зи Арарат?!»

Ким-киме яз какахъзава
Зи йикъарни йифер зи.
Лув гуз, хквез акъахъзава
Зи къънерал лифер зи.
20.07.2003

УЪМУЪРДИН ТЕЖРИБА

АвуртІа ківалах Аллагъдиз акси,
«Я, – лугъуда, – вун гунагъкар аси».

АвуртІа са кар пачагъдиз такІан,
«Ава, – лугъуда, – ви виле чукъван».

ТавуртІа вуна кІандайвал папаз,
«КІамаш» лагъай тІвар гуда ада ваз.

Тийиз хъайитІа жуваз кІандай кар,
ИлитІ жеда зал «Камалэгъли» тІвар.

Акъван ацІана зи камалдин къаб,
Саймишзамач за Аллагъ, пачагъ, паб.

21.07.2003

СЕГЪЕРДИННИ РАГЪДАНДИН АРАДА

- Гъина ава ви югъ, ви квал?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина ава ви рехъ, ви хвал?
- Сагъердинни рагъдандин арада.
- Гъина дуъзвал артух ава?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина писвал буллух ава?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина пак я ашкъидин гъахъ?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина жеда ам фад хкахъ?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина дуствал ятла къалин?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъинава муг хаинвилин?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина хъана хъвер ви сивел?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина хъана хер ви риклеп?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина гужлу хъана илгъам?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина гзаф къана илгъам?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Гъина ви рехъ куйтягъ жеда?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Ахпа гъина сиягъ жеда?
- Сегъердинни рагъдандин арада.
- Ажалди вун ийида кифт...
- Сегъердинни рагъдандин арада.

- Гьикі? Алукьда мидаим йиф...
- Сегьердинни рагъдандин арада.
- Йифе жеда ви югъ, ви квал?
- Сегьердинни рагъдандин арада.
- Давам жеда ви рехъ, ви хвал...
- Сегьердинни рагъдандин арада.

27.07.2003

КЪВЕЧХЕЛ ТАР

Ялгъуздаказ экъечлай тар хуьруьн куьчедал,
Ам вуж тиртла, вуж туширтла вун кутур инсан?
Гатфариз вун фаращдаказ жедай цуькведа,
Зулуз ичер алай хилер жедай ви залан.

Цайлапанди ягна садра, авуна кьве пад,
Кьве хайи лув хьиз кьве патахь аклаж хьана вун.
Эхна вуна цавари ваз ракъурай инад,
Ганач на чан, мад уьмуьрдихь хкаж хьана вун.

Ви аламат йисарилай хьана халкъдиз сир,
Аллагъдивай адан жаваб къаз авай хабар:
Са йисуз са пата цуькиз, ви емиш бул тир,
Муькуь йисуз муькуь патал – цуьк-беъер самбар.

Ам вуж тиртла, вуж туширтла вун кутур инсан?
Тикфарнатла на адан руьгь, гатфар-зул, къуьд-гад?
Куьз ятлани вакай ухшар кьвезва заз жуван, –
Гьи цайлапан ятла ам, зун авурди кьве пад?
29.07.2003

ЖУВ ЯЗ АМУКЪ

Дегиш жезва михъиз дуънья
Ва инсаният,
Ужуз хъанва ягъни гъая,
Члур хъанва ният.
Са кас амач ягъдай далу,
Я вегъедай юкъ.
На жуван руьгъ мийир къалу,
Вун жув яз амукъ.

Итимри гаф гузва – хуьзмач,
Хъанва хирде, шит.
Дишегълийриз абур чизмач,
Сабур хъанва къит.
Гъим гъукумдар ятга, я ам
Угърини тапрукъ.
Мийир вуна ви намус рам,
Вун жув яз амукъ.

ЭкъечI рекъиз, алад гъуълел,
Хкаж хъухъ дагъдиз.
Цав яз ама цав ви къилел,
Кузва рагъ сагъдиз.
Векъер, тарар, къушар галаз
Къилдаказ ацукъ,
Яхъ гъабурун жув са пай яз,
Вун жув яз амукъ.

Тебиатдиз шакирвализ,
Хуьх жуван тагъсиб.
Авайди туш шаирвилиз
Къазанжи-мажиб.
Вилик лацу чарни къелем
Эцигна ацукъ,
Яратмиша жуван алем,
Вун жув яз амукъ.

И дуьньядин усалвилер
Ахъаймир чарчел,
Муьгъуьббатни къегьалвилер
Ая мад эфзел.
Хьухь руьгъдин экв вине авай
Уьмуьрдал ашукь,
Ваз вун хьтин чешне ава,
Вун жув яз амукь.

Садазни вун тушиз лазим
КьейитIа эгер,
Лугъуз тахъуй: зи уьмуьр – им
Тир чIана бигер.
Тазиятдиз татайтIани
Тухумни махлукь,
Вун руг хьана чкIайтIани,
Вун жув яз амукь.

Вун вуж ятIа амукьда чиз
Неинки са ваз, –
Рекьиз, чуьлдиз, тамуз, гьуьлуьз,
Дагъдизни суваз,
Лацу чарчиз, цIараризни
Тийидай кумукь,
Чир жеда вун цаваризни,
Вун вун яз амукь.

14.02.2004

ЛЕЗГИ ГЕЛ

Мус, гъина хана куьн, лезги гъуцар? –
Къени жезма кӀел
ИлитӀай куьне дуьньядилай цӀар –
Лезгивилин гел.

Медениятра, тарихра къадим
Тайифа жуван
Куьне гъи цӀалди авуна лигим,
Хвена руьгъдин ван?

Амма са шикил хъанва чаз райж:
Куь саданни тахт
Девиррин къене хъанач санал динж, –
Авачирни бахт?

Тирвиляй жумарт ва тирвиляй гъахъ,
Куь жанлу цӀаяр
Чарабуруни авуна суракъ,
Хуш яз куь паяр.

Бес гъинва къе куьн, аллагъар лезги,
Чи къисмет-къадар?
Вучиз, вучиз куьн хъанва къе мискъи,
Чи югъ тирла дар?

Чун куь тайифа, куь халкъ яз ама,
РикӀемай куь чӀал.
Пай-пай хъунин ва квахъунин тагъма
Гъалчиз тамир чал.

Чир хъия мад и дуьньядиз куьне
Чи дувулни хел,
Тирди гъам дерин, тирди гъам вине
Лезгивилин гел.

Эгер квест чавай клан ятла кърбанд,
Чи вири тарих
Са кърбандрикай хъанва ибарат, –
Чахъ ама са руьгы!
27.02.2004

ЦИЙИ ЙИСАН САГЪЛУГЪ

Тостар – гафар сад жеда,
Гъардахъ вичин дад жеда:
Къилел чими рагъ хъурай,
Виридан чан сагъ хъурай!
Хъуй ківалера мехъерар,
Балайрикай – шеъерар!
Цуз! Тахъварди вуж хъурай?!
Хъухъ, азизбур, нуш хъурай!
Рагъ алахъиз мецелай,
Рахух цийи циклелай,
Гъар са рикле чим хъурай,
Чи дар югъ гъа им хъурай!
Дуствал, садвал мягкем хъуй,
Къуни-къунши вирт-члем хъуй!
Хъвана фена хъвайиди –
Таз жедани цайиди?!
Куьгъне йисан гъебеяр
Цийи йисан бине я.
Гъебеяр мад дулу хъуй,
Мелни межлис гурлу хъуй!
Уьлкведик пун акатрай,
Халкъ клеверай акъатрай!
Гъатун патал гуьнгуьна
Хъухъ – акъвазмир гуьгъуьна!
Цийи йис – им умуд я,
Квадардайди кубут я.
Инсанвилер артух хъуй,
Хъсанвилер буллух хъуй!
Ягъни намус къит тахъуй,
Алагъ-салагъ шит тахъуй!

Гелягъ – ванрай бакъалри,
Рахаз цавун магъалрив!
Тост дуъа я члаганвай,
Бокал къуна лагъанвай, –
Къени хъурай гъар са квал,
Мани хъурай гъар са члал!
Чи мурадрал чан атуй,
Аллагъдиз чи ван атуй!
Хъвадайбуру мад хъурай,
Тахъварбуру яд хъурай!

31.12.2004

КЪВЕДАН ЯЛГЪУЗВАЛ

– Уьмуьр физва... Чна адан къуьруькар
Къабулзава, къисмет-къадар я лугъуз,
Чи мурадрин сув тирвалди къиригар
Экъечнава, гъахьтин вахтар я лугъуз.

Зи азизди, чиг язма чи кланивал,
Ам чи накъан бахтни къенин инад я.
Чаз гъар садаз хгузмайди чимивал
Жуван ажал сифте хъунин мурад я.
20.11.2004

МИЛЕЙ

Цаварилай ятла эгөр,
Вун цавари гьикл ахъайна?
Ви къадимлу тіварци иер
Зи агалай рикл акъайна.

Чилин вири редна рангар
Авазди ви тіварце авай.
Генг дуьзенар ва тик рагар
Заз вири са царце ава.

Зи риклелай фенва вири:
Гьам жуван тівар, гьам ви къамат.
Ви тівар верци, ви тівар ширин
Тикрарзава за мад ва мад.

Зи дуьани, асивал зи,
Женгинин къив ва гунуг рей,
Зи сефилвал, хвешивал зи
Сад я: Милей... Милей... Милей...
2005

* * *

Лагъай чѳавуз за ваз «чан»
Вуна зи чан къачуна.
Хълагъайла за «аман»,
На зи аман къачуна.

Лагъайла за ваз «ширин»,
На зи уьмуьр туькъуьлна.
«Рагъ» лагъайла, цав секин
Булутривди къвечѳилна.

«Варз» лагъайла, йѳфекай
Заз вуна сур авуна.
«Гъед» лагъайла, хъилекай
Хци гапур авуна.

«Къвед» лагъайла, вун амал,
Жамал авай сикѳ хъана.
Сикѳ галтугай къветрен гъал
Атайди зи рикѳ хъана.

«Ваз чѳуру чѳиж гъикѳ талгъун?!» –
Цѳугъна за. – Вун цуьк хъана.
Гъарайна за: «Кѳанда вун!» –
Вуна заз ви рикѳ гана.

2005

* * *

Риклиз, йифен хана ахвар,
Хиял къведа, шагъвар хьиз:
«Вуч кеф тушни юьин чӀалар,
Эхиримжи цӀарар хьиз!»

ЧӀалахъвални жеда гзаф:
ЧӀав жеда тӀал авачир,
Аллагъдиз са хълагъда гаф:
«Зун садрани хъаначир».
2006

* * *

Дакардихъ жив кѳвахъиз жеда,
Ван авачир лайлай хъиз.
Йиф хиялра гъахъиз жеда,
Ксуда зун тахъай хъиз.

Ахвара заз живедин ван
Жеда: «Гила вахт я ви:
Ви вилик ква цавар къакъан,
Гъаниз хъфин бахт я ви».

За живедиз вуч лугъуда,
Ширин хъанвай, диде хъиз?
Гъик! «Зун ви хва туш» лугъуда
Диде хъфей уьлкведиз?

Зун къулухъди хкведач мад
Ахварин кирс жигъирдай.
Фида, лувар хъана акат,
Зун лайлайдин лепирдай.

Пакамахъ паб къведа къилив, –
Адаз накъан йифелай
Зи дакардихъ къвайи къван жив
Жагъида зи къилелай.

2006

КІВАЛ

Рекъизва вун, хайи ківал,
 Зун яшамиш жезма гъеле,
 Заз идакай регъят жери кар авач.
 Зунни, вун хъиз, ичли хъанва гъурбатда.
 Ви цларай фенва ферер – биришар
 Давам жезва зи рикле, зи къисметда.
 На заз талгъуз, ви бушлухда ківатІ хъанвай,
 Чеб гафариз элкъуьн тийиз, лал къенвай
 Къинелмишрин ван къвезва заз
 И яргъариз, зи тапан ківал-югъ хъанвай.
 Ви алгъай багъ шехъзава захъ,
 Вич вичелай алатнавай
 Къияр къведай дишегъли хъиз,
 Зи уьмуьрдин чинар са-сад –
 Фейибурни, къверибурни –
 Кіелзавай.

Зи риклелай фидач, зи ківал, садрани:
 Чіехи буба къейила,
 Телеф хъанай адан вири куьнуьяр,
 Ичин тарар вагъши хъанай;
 Жегъилзамаз къейи чІавуз диде зи
 Чи гъаятдал киф чукурна алгъанвай,
 За вичиз зи сифте чІалар лагъанвай
 Цівелин тарни къуранай;
 Баде къейила,
 Багъдин юкъвал пагъливан хъиз къвазнавай
 Чуьхвердин тар къурана,
 Къубудавай яд ктіана, лил хъана,
 Багъда майдан ачух хъана цикеризни вергериз.

Ви айвандик ичи хъанва
Чубарукрин мукарни –
Гзаф вахт я и вафалу къушар
Гъавурда гъатна:
И кваллиз хквер кас амачирди,
Я дергес гатар, маргъв тухун патал,
Я лезн ягъдай куьгьлен балкандиз,
Я къве яцрал вик эцигна залан,
Агулдна куьтен, цаз жедайди цан,
Я чидайди тарцел кIалам илигиз,
Я къванерикай, патар ягъна, цал
Храз жериди,
Я алакьдайди чижерихъ гелкъвез,
Я гъич тахъайтIа ягъдайди кфил.

Са гафуналди, чан хайи кIвал, ваз
Гъилер бес жезвач,
КIвачер бес жезвач,
Къилер бес жезвач,
Вилер бес жезвач,
Сивер бес жезвач,
Мецер бес жезвач,
Руьгъер бес жезвач,
РикIер бес жезвач,
Ванер бес жезвач,
Гъиссер бес жезвач...
Ви ялгъузвал, ви гъамлувал
ЧукIур жедай кас авач.
Вахъ амайди, кIвал,
Са чилни цав я.
Гъиссзамач на тIал,
Цларни къав яз.
АкьалтI хъана бахт,
Акьваз хъана вахт,
Даим са чIав я.

Вун яшамиш хъана, зи квал,
Чидач заз, зун яшамиш хъайиди ятла.
Белки, зун вун туна феи юкъуз гъа
Къейиди ятла?..
Гъавиляй я ви алгъай багъ датлана
Шехъзавайди, гъа къейидал алгъана:
«Саклани ваз чир хъанач хъи, ясар гъей,
Дергес гатаз, векъ ягъиз,
Леэн ягъиз балкандиз,
Куьтен къуна, къарабасдин хвал тухуз,
Къванерикай цал эцигиз,
Клалам ягъиз тарариз,
Чижерихъ гелкъвез,
Гъич тахъайтла кфил къванни
Ягъдай хъанач алакьун...
Ваз хъанвайди гуж я, гуж!»

12.05.2006

ЙИФЕН ЦАВ

Йифен цавуз килигна,
Гъисабмир гъетер.
Йифен цавуз илигна
Ая ви дердер.

Йифен цава Гъуцар ви
Атанва муквал.
Йифен цава ялвар ви
КуькIуьда юквал.

Йифен цава, тIал квахъна,
Жеда ваз регъят.
Йифен цава, акахъна,
Жедач ваз сергъят.

Йифен цава Худадин
Са кIус жеда вун.
Йифен цава Пакадин
Нур гуз гуз жеда вун.
2006

* * *

Хам, хъалхъас хъиз, клеви хъана,
За и уьмуьр эхайвиляй.
Къве вил михъиз буьркьюь хъана
Хайи халкъдихъ шехъайвиляй.

Аламатар, керематар,
Заз такур са гуж аматла!..
Зи асирдин мусибатар,
Квек такатай вуж аматла?

Жезва жуваз къурху закай:
«ГъикI девир ва гъакъ ийизва?
И дуьньядин чату вакай
РикI авачир ракъ ийизва...»

Зун катзава девирдикай,
Зун катдай са макан ава –
Шалбуздагъдин суьгъуьрдик квай
Зи бубайрин ватан ава.

Зи Чехи вацI, зи Кьулан вацI
Сад муькьюьдак акахъзава.
Дуьньядин къув, девирдин анцI
Гъа и кьерел акIахъзава.

Къилиз акьул, вилериз эва,
Япаризни ван хквезва.
Инсанвилини ахкатна эрк,
Хура рикIел чан хквезва.

Зун шехъзава, зун хъуьрезва,
За мад цIийиз гъисс ийизва.
Зи кьилелай лекъ элкъвезва,
Ада икI, зун хуьз, ийизва.

2006

ГЪВЕЧИИ ГАДА ДАКИАРДА

Пакамалай дагъдин хуьре
Циф гъатнава илисна.
Квахъна михъиз гуьзел дере,
Дагъ аквазмач хкисна.

Гъвечи гада – текдиз кивале
(Диде-буба – кивалахдал)
Дарих хъанва сугъулвиле –
Ялгъузвилин бужахда.

Дуьньядиз са ава пенжер,
Гъамни – аби экран я.
Килигзава: вуч эйбежер
Дуьнья я им, девран я.

Ягъун-рекъин, къуру лагълагъ,
Мусибатдин хабарар...
Бес дуьньяда амачни рагъ,
Шадвилерин шагъварар?..

Гена къецел алахъна циф.
Кивалин даklar ахъайна,
Гадади гъикI цавар алциф
ЖезватIа вил эляйна.

Ачух хъана дагъдин куклуш,
Къацу гуьзел гирвеяр.
Мад бажагъат идалай хуш
Ава маса дереяр!

Ина лекъер ава цава,
Яд михъи я булахра.
Тек кфилди агъзур гъава
Хъичирзава яйлахра.

Инсанарни чилер-цавар,
Тебиат пак икърарда
Ава ина – Первердигар
Рази жедай рафтарда.

А патахъ и гирведилай
Авайди велвеле я.
Хайи чилин бинедилай
Мягкемди гъи кледе я?!

«Бес вучиз кье физва патаз
Члехи хъайи стхаяр,
Яд шегъеррин гъава члугваз,
Егъи хъайи стхаяр?»

Гададин кьил суалривди
Ацланва. Ни жаваб гуй?
Ацланва рикл хиялривди –
Къуй гъар сад са суваб хъуй...

Даklarдавай тир са гада
Зунни лап фад члавара.
Кье, ватандиз ийиз шазда,
Юргъун хъанва яргъара.

Зун экрандай къалурзавай
Гургъагурда рам хъанва.
За хуъруыз рехъ жагъурзава, –
Улам квахъай къам хъанва.

Къариблухдин къакъан тахтар
Акъадани гъавурда
Хайи чили гузвай бахтар
Усалбур яз акурдан?

2006

* * *

Зи дуст Гъажидиз

Хъфена вун Испикиз,
Хайи чилиз чан-рикиз.
Ватан ажеб жумарт я,
Хуш няметар виликиз.

Ялгъуз амай дидеди –
Кивал хивевай бендеди
Сач эцигна, чразва
Ваз афарар вергедин.

Вун – риклик лув акатна,
Гъамарикай хкатна.
Гагъ фена вун булахрал,
Гагъ чуьллери́з аладна.

Ватан я са авайди,
Виридалай къулайди.
Ина рикле́л хкведа
Ви къилел цав алайди.

Жув чир жедай вахт я им.
Ватан – гъахъ гвай тахт я им.
Адан вилик чин чулав
ХъанвачтIа ви, бахт я им.

Дидед чIал вуч ширин я! –
Рахай гъар сад Эмин я.
Хайи чилел жагъайтIа,
Лап ажални ширин я!

2007

* * *

Писвал чилел артух хъанва,
Писвилин кац ракъиник ква.
Хъсанвилин язух хъанва,
Ам писвилин виклиник ква.

Хъсанвилихъ амач такъат,
Къуру хъанва булах адан.
Техъйиз адан гъавурда гъат,
Жезвач гила члалахъ адан.

Писвилин къил вине хъанва,
Адаз пара гъурмет ава,
Адакай къе чешне хъанва,
Адахъ рябет, девлет ава.

Хъсанвал къе, кїрна гардан,
Писвилин лукї, чавуш хъанва.
Хъсанвилел – парар залан,
Чанда дердер аруш хъанва.

Писвили са гана суал
Хъсанвилиз: «Эхда гъикъван?»
Жаваб гана: «Дуьньяда зал
Хъсанвал тївар аламай къван».
2007

* * *

Гъакъикъи я Машрикъ патан шаирар,
Аллагъдин тIвар эвезай «яр» гафунив.
Жагъай касдиз муьгъуьббатдин ивиарар
Агакъайдай я вич чIехи Гъахъунив.

Аллагъди хъиз рикI кудай кас, регъим гвай,
Яр тушни бес, багъишдайди тахсирар,
Ви эвелдин, ви эхирдин илим гвай,
Шегъре рекъел гъизвайди ви жигъирар?

Ви гафарин ван жедайди, къениди,
Жумартди – ваз гудай чIавуз берекат –
Гъам тушни бес, вахъ авай сад, кланиди,
Сабурлуди, хуьзвайди ви мярекат?

Аян тирди ви рикIевай ниятар,
Аквазвайди ви гъар са кар, са кам ви
Яр тушни бес, артухзавай мурадар
Къилин чешме – гурзавайди илгъам ви?

Акъатайла са гунагъ, са хата вай,
Эхир жедач ярди гудай жазайрин.
Агъузарда, чукурда вун патавай,
Ван хкъедач ви тубайрин, сузайрин.

Уьмуьрдикай жегънем жеда чилерал,
Руьгъни беден цIа авай хъиз жеда вун.
Ярдин вилик акъвазда вун метIерал,
Дуьа ийиз, шазда ийиз шеда вун.

Дамахар гваз рахада вав багъади:
«Заз ваъ, вуна минета Сад УстIардиз».
Лугъуда ваз даим гъахълу Худади:
«Заз ваъ, вуна дуьа ая ви ярдиз».

Къве рикIин яз, накъвар алаз вилерал,
Вун уьмуьрлух аламуькъда метIерал.

2007

* * *

Шегъре вилик экіяй жезва,
Къизгъинвал гуз чархариз.
Ширин мани рикіяй къевезва,
Багъишнавай гатфариз.

Рагъ чкланвай цавун генгвал
Барабар я Худадиз.
Адан кланик квай къешенгвал
Буъркъуьдазни аквади.

Шегъре рекъи чилин майдан
Пайнава къве чкадал:
Са пад – дагълар, са пад – аран,
Инсан ава арада.

Аран ава ахъайна цуьк,
Къацувилин сегънеда.
Акъвазнава куклушар тик,
Аваз михъиз живеда.

Къилел – Аллагъ, чилел – инсан,
Адан руьгъдин бинеда –
Къуьдни гатфар, дагъни аран,
Йигинвални – шегъреда.

2007

КЪУРАГЪА КЪУЪД

Икъван живер – гъакъ тавурбур цавара
Вири санлай гъакъна Къурагъ дерада!
Къизгъин я къай – вилиз таквар авара,
Нехиш атгуз чилин лацу гебедал.

Квалер, тарар, рекъер, чала-чухурар –
Вири сад я, са ранг я ва са экв я.
И гуъзелвал – квайди лувар-цапулар –
Гъейрандай къван зерифни я, кеврек я.

Гурмагърай къвер тик гумадин еперив
Чил цавукай къурснавай хъиз аквазва.
Лацувили бейгъушнавай вилериз
АкI жезва хъи, жив заландиз юзазва.

Вили цавун генг табагъдал такъанвай
Гийин тарци гъар гъерекат редзава.
Адан кукIва са чIагъ ава чIаганвай,
ЧIулаввални амазмайди къейдзавай.

2007

БУБУЙРИН ЧУЪЛ

Бубайрин чилел бубуйрин сува
 Ярх хъана, вилер атлумна цава,
 Заз яргъал йисар бушлухрай вили
 Къалур хъувуна Аллагъдин гъили.
 Ахкуна заз мад зи диде жегъил,
 Лацу шал алаз, рехи тушиз къил.
 Хразва, ингъе, ада цийи гам, –
 Гъатнай зи рикле сифте яз илгъам...
 Бадеди хъра цай тунва къизмиш –
 Ракъар хътин фар ийизва туькмиш...
 Гъахътин са члавуз зи къула хурун
 Гуз алахънай зун шиирдиз чурун.
 Зуларни хъуьтлер, гатфарар, гатар –
 Вири сад тир заз – уьмуьрдин хтар.
 Амма чир хъана са сеферда заз:
 Уьмуьр ухшар я бубуйрин суваз.
 Хайи квал туна фидайла яргъаз,
 Дагълари багъри лагъанай: «Акъваз!»
 Хъанач ван заз, чир хъанач а члавуз
 Сува бубуяр амайди ян гуз...
 Гъа члавалай заз, тачагъайдаз бахт,
 Чир хъхъанач гъикл алатнатла вахт.
 Ажеб туширни бубуяр хару
 Тухудачиртла икъван фад гару!

2007

Чуплах багъдин тарарикай
Ацйай вацран гъам аквазва.
Йифен алциф цаварикай
Зи квахъай илгъам аквазва.

«Хъша тлун зи патав!» – лугъуз,
Квахънавайдаз минетдач за.
«Вахце руьгъдив ялав!» – лугъуз,
Тлалабдач за, гъужетдач за.

Лугъуда: «Зи риклин чирагъ
Хана, чилик акат хъанва.
Варзни зулун кватнавай багъ
Заз амай къве савкъат хъанва».

2007

КЪЕКЪЕР

Хъайиди хъана мад, хъжедайди хъжеда...
Сур къванни атлугІ заз къузада ваъ, гуънеда.

* * *

Кисна килиг гурлувилиз гатфарин:
Цуьквелухда мана квахъда гафарин.

* * *

Садра зун килигна рикіиз зи рикін.
Ван хъана: «Язух къил, за вакай гьикін?!»

* * *

Шехъна билбил, къурайла къизилгуьлдин тар:
«Баят хъанва илгъам зи, зун язмач устлар».

* * *

Фейи йисар уьмуьрдин я верціи шараб.
Герек жеда хъвайидан гун садра жаваб.

* * *

Гъахъсузвили гъахъунин къакъудна аба.
Къеціил хъайи гъахълувал хъана мад зурба.

* * *

Чуьнуьхна зи ківачин къапар Алпагъдин ківале.
Мейханада гъат хъувуна абур зи гъиле.

* * *

Тухвайтлани вун шегъредин суьгъуьрди,
Куклушдив вун агакъарда жигъирди.

* * *

Авуднавай шаир михъиз къиметдай
Уьлкве вични фад аватда гьурметдай.

* * *

Гатфарин реків чириз, билбилдиз яб це.
Уьлкведин эрк чириз, саилдиз яб це.

* * *

Акі я заз, лезги гаф «субай»
Сад хъанвай кьве гаф я: «са пай».

* * *

Таб я мал-девлет, къуллугъни тівар-ван,
Гъахъ я дуьньяда са кап фу яван.

* * *

Ви гьи лишан я къилинди, гьукум:
Къама авай ял? Кьуьхве авай тум?

* * *

Лагъай чівуз са туплал чіаларбандиз «патриарх»
Гъукъ акатна ламарик, шивер хъана вири ярх.

* * *

Ван атана чуьлда заз са къалгъандин:
«Захъни зи гьисс авайди я Ватандин».

* * *

Тахъайтла вакай яд алай яракъ,
Жеда, хва, вакай душмандиз улакь.

* * *

Шел вуч ятла уьмуьрда чир тахъайдан
Хъвер шит жеда – хъуьрезва ам гъавайда.

* * *

Цукварда хъайиди кафанда жеда.
Ахпа гъи танда, гъи маканда жеда?

* * *

Чехи несил, талакъай къалуриз чешне,
Ягъиз жеда жегъил тир несилдиз тегъне.

* * *

Лампа хкахъна – квахъна экв мичливиле,
Инсан хкахъна – квахъна руьгъ ичливиле.

* * *

Течидайдаз Ватан хуьрвал
Къисметнава гарданкирвал.

* * *

Эвезайтла аюхралди гъакимар къенин,
Уьлкведа гъахъ гъалиб жеда, инсанар – къени.

* * *

Чпагай шиирри ийидайла ван,
Гъар са гъакъикъат таб хъиз жеда ман.

2008-2012

ГЪВЕЧИИ ГАДАДИ КІЕЛЗАВА КТАБ

Адетдин гадади хуьруьн
Кіелзава ван алаз ктаб.
Гуя ам лепейра вирин
Эхъвезва, акьалтна азаб.

Кіелчи я гьелелиг бици:
Четин я агулдиз гьарфар.
Амма рикі адан я хци,
Гуьзелиз куьквенвай гатфар.

Илигна кіелзавай гада
Къавалла квалерин секуьл.
Лал кьенва вири кьуд пата,
Саймишиз пакадин векил.

Киснава къадимлу дагьлар,
Биришра чранваз камал.
Киснава регьимлу цавар,
Акурла чилерин жамал.

Инсанар, сивик кваз хуьруьн,
Физва, кьвез, алатиз са-сад:
Кьатузвач ванце и ширин
Авайди Алемрин Устад.

Гадади ван тунва хуьре,
Чирвилев ийиз вич ацур.
Жезва ам кьемаз и жуьре
Уьмуьрдин тарсариз гьазур.
2008

НИЗАМИ

Низамидин шииратдин мескенда
Са шумуд варз акъудна за девриш яз.
Гьар са царцияй – гьар са кузвай жуьгьендай
Чи Алпандин акуна генг ериш заз.

Алцурнач зун таржумайрин сувагъри,
Фарс чӀални ваъ, дидедин чӀал гьиссна за.
Лезги руьгъдин тӀаратӀрини чирагъри
Алдахна зун – веревирдна кисна за.

Ада лезги ибараяр мягъкем тир
Туна, къзаб хьиз, фарс чӀалан шевитда.
Адав гвайди лезги чилин къелем тир,
Лезги ранг тир авайдини девитда.

Чи чил, тарих тарашнава тежер къван,
Шарвилини, тур гумачиз, кегъкир я.
Къахчудайди авани са гевгьер къван?
Низами чи вил галамай ивир я.

2009

* * *

Халис шиирар кьит хьанва пара,
Амай шиирар шит хьанва пара.

Язух лезги чӀал, ваз къазвай зулум
Тек са Худадиз я жеди малум.

Яраб икӀ вучиз ялавлу илгӀам
Шаирриз икъван хьанватӀа гьарам?

ЧиӀж цуькведикай магьрум хьанвани?
Цуьк мижедикай магьрум хьанвани?

Тар дувулривай къакъатнавани?
Халкъ зулумрикай хкатнавани?

Вучиз къелемар хьанва икӀ къуьруь?
...ИлгӀамдин пери хьанвалда шеври.
2009

* * *

Тупар ягъмир, лезги стха, –
На халкъ патал вуч авуна?
Лезги руьгъни лезги чухва
Вуна михъиз пуч авуна.

Лагъ, валай вуч хуьз алакьна:
Дидедин ч1ал, садвал чилин?
Са кар валай дуьз алакьна –
Эх авун къве-падвал чилин.

Пулни хъана сандухда ви,
Акьулни ви къери хъанач.
Амма къваздай къуллугъда ви
Бахт лугъудай пери хъанач.

Вучиз ят1а чидани ваз?
Вавай лезги т1ул хуьз хъанач.
Гел жагъуриз, вак вич акваз,
Руьгъдал ягъдин ч1ул хуьз хъанач.

Са лезгидиз т1ар хъайила,
Вуна адан т1ал гьиссзамач.
Халкъдиз дуьнья дар хъайила,
Ви ивиди звал гьиссзамач.

Бейкеф жемир, лезги стха,
Вун, пая хъиз, къуьруь хъанва.
Ваз килигна, керки-стха,
Халкъдин мезни куьруь хъанва.

2009

ЭКУЪН БЕРЕ

Вуч азгардиз алуцьзава и экуън бере!
Умун бере, ширин бере ва секин бере!

Цавни, чилни, гъуълни къати ярара ава.
Вуч гаф, вуч члал ракъинин туънт нурара ава?

Икъван гагда чилин винел яшамиш хъана,
Куъз ятлани сифте яз къе зун чашмиш хъана.

Ихътин гьалда хъун мумкин я, гъейри тежез ван,
Кланзавай руш хелветдаказ акур невжаван.

За хиялна: «Йифен гъетер, зар алаз кайи,
И ялавдик акахънава, хъийиз чеб цийи...

Белки, зи рикі и ярарин гъатна деринда,
Белки, цийи хъувуна вич гъетрен ериңда?»

Зи дуъаяр къабул ая, эй экуън бере!
За ви нурар-цларар клелна – гъана зи къере:

«Алатай члав фенва – ам на мийир жуваз пар,
Вилик квай члав цав я къакъан – гъазура гурар!»

2010

* * *

– Куъз ава вун гуъгуълдал циф ацукъиз?
Куъ ва я ни ийизва вун сефилар?
– Чаларбанрин шииррин ван галукъиз,
Лезгистанда гиликъзава билбилар.
2010

* * *

Уьмуьрдин вири ваъ, амма и къанун
Гъахълу яз аквада:
Цавара зар алаз лув гайи бувун
Ацукъда лакадал.

2010

* * *

Халкъдай чӀавуз лезги чӀалан гафарган
Гзафарнач Халикъди сан гафарин
А чӀаварин лезги чилин часпар къван.

Къе агакъна ниятдив зун Гъуцарин:
И чилиз хас язва ахътин гуърчегвал –
Гаф лугъунин авач саки гереквал.
2010

Аквас-таквас уьмуьрдин пай алатна фена,
Гур йисарин карван ацйай алатна фена.

Зи шадвилер-пашманвилер, ракьар-чимелар,
Жегьилвилини зи хаму тай алатна фена.

Вил галамаз килигна зун элкьвена кьулухъ:
Ахьунач заз затіни яргъай – алатна фена.

Зи кьуьнеп гьил гьалчна сада – пир хьтин касди:
«Ахъай вилер... Эвичі цавай... Алатна фена?..»

«Хидир яни? Вагъуф яни? Вун вуж я, буба?»
«Гьеле кьатлуз жезвач вавай... – алатна фена. –

Арбен Къардаш, рехъ давамра, – хьлагьна ада. –
Такурай заз вун рекьелай алатна фена!..»

2010

ВИЛ ГАЛАМАЙ АХВАР

Акуна заз ахварай
Лезгистан хъана,
Ватандикай кьве чара
Са Ватан хъана.

Гаф сад хъана виждандин
Уьлквейрин вири:
Къадим уьлкве Алпандин
Хъувуна дири.

Хъен вегъей чи абурдал
Чуклурна часпар,
Эхцигна мад Самурдал
Къулан вац! – дуъз тIвар.

Денбентдиз – Цал, Партавдиз
Хълагъна Харум,
Пакудизни Маскавдиз
Хуш я и фурум.

ТIвар акъалтна Садвилин
Къизилдин муькъвел.
Накъвар хъана шадвилин
Гъар лезги хъуькъвел.

Часпар тирвал уьлкведин,
Гъил гъиле къуна,
Къвазнава халкъ бинедин,
Къил вине къуна.

Са тачагъдай аламат
Вилиз аквазва!
Белки, хъанва къиямат?! –
Ваъ, туш! Рахазва:

Мез галкидай гъакимар –
Лезги чӀалалди!
ГъакӀ чкадин алимар –
Хайи чӀалалди!

Икъван гагда баятбур
Хъхъанва таза:
«Халкъ, ви йикъар регъятбур
Авурди я за!»

Хуруз гъутар ядайбур
Акъатна пара.
Президентвал кӀандайбур
Гъатнава гара.

Сада пулар пайзава,
Сада – садакъа,
Руьгъ буьркъуь яз зайзава
Ягъдин къадакъар.

Халкъ хъуьрезва, япалай
Ийиз гъараяр:
«Икъван гагъ куьн гъинавай,
Я къей рухваяр?!»

Чи Президент – Шарвили,
Гъажи Давуд я,
АкӀаж тавур дарвили
Чи пак умуд я!

Премьер хъурай я Шагъдагъ,
Я Базардуьзи,
Гъабуралди я чун сагъ,
Хуьзвай чи рузи.

Руьгъдин муршид, имам яз
Хкъягъин Шалбуз,
Хъайиди чаз илгъам яз,
Кутурди Намус.

Парламентдин члехиди
Хъурай Къулан вацї,
Халкъдин гъар са дердидин
Чидай члални яцї!».

Лагълагъчияр кат хъана,
Гар аваз кыле...
Ахварикай кват хъана
Зун жуван кївале.

Хвешивили, гъевесди
Кутунваз лувар,
Ахъайна са нефесдив
За папаз ахвар:

«Алукъдатїа ахвар зи,
Чан зи кайвани?
Вахъ шадардай япар зи
Баян авани?»

Ада гайи жавабдай
Гъатнач заз рехне,
Гуя пак са ктабдай
Къачунва куьгъне:

«Ксудайбур галчурда
Ширин ахварри.
Кадгъай крар жагъурда
Уях рухвайри!»

2010

МИГРАГЪ

Куьруьз-яцѹз вакай рахун мумкин туш,
Куьз лагъайтѹа къакъан я вун, вине я.
Им суза туш, им дуьа туш, тѹепкъин туш,
Чарчел гъанвай зи сидкъидин чешне я.

Багъри Миграгъ!
Везинлувал уьлчмеда туна,
Илигдач за и цѹарара кетиграл¹.
Чеб-чпелай къвез хъайитѹа, атурай,
Жез хъайитѹа, рикин сидкъи лугъурай.

Вахъ галаз вакай рахун паталди
Цѹалцѹам гафар, чѹагай гафар герек туш.
Якъин абур хъун лазим я заланбур,
Шалбуздагъдикай
Хкатнавай къаябар хъиз,
Къеняй яру чѹунар фенвай
Дамарриз ухшар,
И къванерал чан алайди къалуриз.

Вахъ галаз вакай рахун паталди
Гафар кѹанда къекъвейбур,
Ви жигъирар хъиз, –
Агъадай винелди фенвайбур,
Амма вири санал акахъ хъийизвайбур
Шалбуздагъдин кукѹушра,
Гъикѹи ви булахар
Санал акахъ хъийизватѹа
Чѹехи вацѹун гургурда.

¹ Кетиг (Миграгърин нугъват) – рифма.

Хуп! туширни
Ви чешмейрин михъивални алцифвал
Тваз хъанайт!а гафара,
Къезиларун паталди жуван руьгъдин къанихвал.
Амма гъинай атурай а магъирвал,
Няс девирди негънавайла шаирвал?!

Хтанва зун къе ви патав,
Лавгъадаказ «Зун шаир я» лагъана ваъ,
Хтанва зун, катна жуван
Катуникайни-галтугуникай,
Челек-фелекдикай
Жуваз ватан яз къунвай
Тахай шегъердин,
Зи луварин цакулар,
Зи йисарин какулар
Чухвай шегъердин.

Хтанвач зун жуван дердер ахъайиз ваз,
Хтанвач зун шикаятиз къисметдилай.
Хтанва зун вилер тухиз акунрив ви,
Япар тухиз хтанва зун
Чехи вац!ун ванцив умун, –
Ам ван туш гъак!ан,
Ван я вахтунин,
Девиррин ван я,
Ам к!елиз хъун,
Акъун адан гъавурда
Мурад я.
Руьгъ тухариз хтанва зун
Шалбуздагъдин сабурдив,
Ви чуьллерин абурдив,
Хтанва зун
Гъалалвал къахчуз
Жуван багъри сураривай,
Зун буржлу тир руьгъеривай,

Зи рик! амай суваривай,
Бан-бубайрин квалеривай,
Куъз лагъайт!а,
Алакь ийиз,
Тавур крар ама пара;
Авур крар яз са хара,
Жезва – гъайиф! – вара-зара,
Яшайишди-безирганди
Ийизва зи йикъар гъара,
Акъваз жезмач адан хура...

Зи муг!
Зи мулк!
И угъраш заман
Агудмир жуван
Къурухрив!

Инсандин сифет амачир асир
Ахъаймир жуван къакъан мескендиз,
Цуъкверин атир, булахрин ширшир
Элкъвен тийирвал харжаф уьлендиз!

И мензилвал, и майданвал
Чилеринни цаварин,
И гуьзелвал, и вижданвал
Ви безекрин, таварин
Халкъ авунва Сад Аллагъди
Авилай хъи,
Вич иниз эвичіна амукъун патал
Тайин са муьгълетда
Текдаказ, хелветда,
Яб гун патал вичи вичин гуьгъуьлдиз,
Вичин руьгъдиз, зигъиндиз;
Ацукъда Ам
Я Чандар булахдив,
Я Марвар булахдив,

Я вирив Суърмедин,
Я Сувал, я Йигдал
Ада ківач эцигда,
Килигда, килигда
Лезгийрин хуърериз,
И чилин хирериз,
Кьил вичин галтадда,
Чилел кап алтадда...

Тада и шиир за
Ам фидай жигърдал,
Зи Миграгъ,
Зи Миграгъ.
2010

* * *

Юргун хъанва, галат хъанва,
Беден пунай акъат хъанва.
Рикі цийизма, рикі цицизма,
Гъа куьквейвал ам куьклуьзма...
Белки, им са гъалаті хъанва?

Чубарукар хквез ава,
Зи члередик луьквез ава.
Заз акі я: и бахтаварар,
Такваз риклин ахъа варар,
Зи йикъарал хъуьрез ава.

Зи хуравай гатфарикай,
Шииррикай, гафарикай
Хабар тир са бенде авач...
Къалур тийир перде авач
Цаву вичин лукларикай.
2012

* * *

И аямдин гъахъсузвилер,
Ягъсузвилер, бахтсузвилер
Гъар са рикіи кужумнава,
Къайда яз чав гатлумнава.

Лацудаз «члуп», чулавдаз «лаз»
Лугъудайди арифдай къаз,
Тапунив чун вердиш хъанва,
Уьмуьр тукъуьл емиш хъанва.

Эй, инсан, вун инсан я гъа,
Гъахъ – уьмуьрдин лейсан я гъа,
Ягъ кумачир рикіни зигъин
Къалгъан я гъа баят чилин.

2012

* * *

За кхьида вакай шиир ашкъидин,
Ваз къалурдач – зи умудар къери я.
Клелайтга за а члал вилик гуъзгуъдин,
Белки, жуваз лугъуда: «Вун хибри я».

Шииратдин шив, кумачиз лезнар,
Ахъайнаваз къил элкъвей са патахъди,
Зул атайла цуък акъудай серденар
Багъишда ваз къарай атлай лахлахди.

Абурукай жедач ваз са хабарни,
Вун алатна фида чанда звар аваз.
Амукъдач зи рикле мад са къабарни,
Жеда ана ви суьрет, ви тивар аваз.

Члугвадач за гъайиф фейи уьмуьрдин,
Къаних жедач я хквезмай йикъарихъ.
Сагърай вун заз илгъам гунай суьгъуьрдин,
Заз гун патал къимиш тахъай цаварихъ.

Гъар гълера цингавдайла илгъамди
Зи хуруда, рикл за анай чукурда,
Назикдиз ам за ви къуьнел дугурда,
Эхиримжи бахт хъун патал тамамди.
2012

ШАИР

Инсанрин арада, куьчедин селда,
Къилихрин, хесетрин базардин яцла
Къекъевезва къураба: хъуьруьна, шелда,
Вири хъиз, адетдин ава ам къацла.

Виридаз, патавай алатиз физвай,
Гъаклан яд кас я ам, цегв я, буьтӀруьк я.
Сад цава ава, ам вуж ятӀа чизвай,
Муькуьди – са вичин хуравай рикӀ я.

Са чӀавуз, ахъайна дуьз къве лув цава,
Аршдай ам аквадай чил къачуз чӀалав.
Ифирдай Гафунин ми хъи цӀув гъава,
Гуз юргъун ва баят рикӀериз къилав.

Амма къе къве лувни атӀанва адан,
Адан ван винедай татун паталди.
Амма рикӀ цӀарарив ацӀанва адан,
Семе чил вич вичел хкун паталди.

Къуд пата гъахъ амач, адалат амач,
Эдебдиз гузва кӀур, намусдиз – басрух.
Садалай гъейри мад са къуват амач
Халкъдинни Ватандин чӀугвадай язух.

Шаир я адан тӀвар, руьгъдин къураба,
Цаварин тахай хва, Гафунин худа...
Къуй къе ам садазни амач гъисаба,
Амма чил са юкъуз хиласда ада.

2012

* * *

Гъил къахчу залай, шиирар. За квез
Яб ганач, заз куь жезвайтани ван.
Зи риклин раklar гатазвайла, къвез,
За лагъана квез: «Де бес хъурай ман...»

За фикирнай: чи аямда чиркин
Низ герек я куьн, низ куьмек я куьн
Амачир члавуз дуьз гафунихъ мас,
Алчук хъанвайла гъикъикъатдал пас?

Заз кичле хъана, галукъна куь севт,
Са ни ятлани гъиз сивел шит хъвер,
Са ни ятлани экъуьгъунив серт
Куь назиквилел ийиз дерин хер.

Заз клан хъана куьн вилаятда куь
Амукъна – цава къакъан ва экуь
Инсанрин риклер алциф жедалди,
Девирдив гатфар гециф жедалди.

Амма, емишар, чранвай хилел,
Йифен береда кватдайвал чилел,
Къвез, аватзава садлагъана куьн,
Кхунар ийиз зи йифер секин,

Лугъузвайди хъиз: «ИкI жедани, яъ?
Чун къе герек я, маса члавуз ваъ!
КватI хъия чун фад дафтардиз жуван,
Ваз ганвач гъукум атлудай чи ван!

Чун кичлебур туш терс асирдикай,
Я лянетдикай, я тахсирдикай,
Къванциз элкъвенвай риклерикайни,
ЦIаярикайни, мекъерикайни!..»

Гъил къахчу залай, шиирар азиз,
Зун гъазур я куьн мад ва мад кхъиз.
И чилел напак тек са куьн я пак,
Са Илгъам гъахъ я, текъведайвал шак.
2013

* * *

Вуч лугъун ваз, играми зул –
Вун атана гара ава,
Рагъ алайди я ціи ви тлул,
Къизилверекъ хура ава.

Къакъан цавар икъи-вили
Гуя чилиз мукъва хъанва.
Гъикъван къати, гъикъван мили
Рангарин им гьалкъа хъанва.

Гъа-гила-мад гарари кирс
Ийидайди вун фад юхсул
Гъич риклелни текъвез, ви ирс
Кужумзава зи руьгъди, зул!

Кандай хъи заз, вун хъиз, куькюьз
Гуьзелвилини рангаралди, –
Хъайитлани пака рекъиз,
Шадвал пайдай чангаралди!
2013

* * *

Гъаким Къурбаназ

Вуч гуъзел я багъри макан Миграгъ Къемеран!
Сувар, цавар – чѐхи майдан Миграгъ Къемеран!

Къаз акъалтай мезредаи заз къевезва адан ван,
Цуьк акъатаи дередаи заз къевезва адан ван.

Адан наз я аквазвайди цуькверай назик,
Адан саз я рахазвайди синерал и тик.

Шалбуздагъдин чиг вирерай, булахрай къайнар
Ргазвайди адан эрк я, муьгъуьббат, гъунар.

Яру дагъдив гевис жезвай циферай тунгъл
Адан дертни гъам юзазва ва гъижрандин тѐл.

Чѐхи вацѐл, къванер акъаз, куьквѐй гъар цѐлгъем
Лугъуз тахъай са мани я мазандин уьткъем.

Гъиссзава за жуван хура къаябрив мермер
Куькда аваз ифин алай илгъамдин симер.

Абурувай тѐуб гвягъзава Миграгъ Къемера,
«Кисмир, шаир!» – гъарагъзава Миграгъ Къемера.

2013

КЪУДАР

Гьар са затлуниз, гьар са инсандиз
Хас я къабулун вичин искивал.
Амма такурай чи ягь-виждандиз
Иски жедай югь халис лезгивал.
2013

– Девлет, мал-мулк, гьукум гьиле –
Кими са заті амани?
– Ацукъзавач гьич зи кьиле:
Куьз туш зиди гьавани?
2014

Вуна, инсан, жуван руьгьдин сагьибвал
Ви акьулдив ийиз гице датлана.
Руьгь хазина жеда, течир кесибвал,
Муьгьтеждаз вич гуз хьайитла айгана.
2014

Дуьньяда гьахь твадай къуват-гьакьикъат
Хьанач, авач, хьунални мад шак ала,
Куьз лагьайтла инсанвални муьгьуьббат
Веьгирбурал ківачик карчни пагв ала.
2014

Гзаф жезва имаратар-мескенар
Инсандин руьгь кадгьуриз кланз эцигай.
Амма ана цаву гайи жуьгьенар
Куьз ятлани руьхъ жез ава чпикай.
2014

ЛУМУДИН ТАР

Абдулрашид Рашидоваз

Дагъдин хуьре хуьзвай квале шаирди
Лумудин тар экв хъиченвай даклардив.
Надир тарцин гуьзелвилин таъсирди
Иесидин рикі куькљуьрдай гьунардив.

Къацу пешер реків алахъиз акъваздай,
Яру-фичіи цуьквер – ракъин клусар хъиз.
Тир ам гьар са татугайвал яргъаздай,
Дарихвилер хадай магьир устлар хъиз.

Пагъ, лумуяр жедай адал! – ийирбур
Чпел пехил Ахцегьрин лап ичерни,
Къатидаказ лампаяр хъиз куькљуьрбур,
Тахъай мисал ийиз вацран мичлерни!

Хъуьтљуьз тарци хуьдай вичин хилера
Гатфаринни гатун гуьзел везинар.
Шаирдиз ван жедай абур йифера,
Ахъа ийиз адаз маса деринар.

Гьикі ятлани са даклардин патавай
Хутахна ам муькуь экуь пенжердив.
И кардихъни себеб анжах сад авай:
Тар шадарда дегишвили тегьердин.

Амма хъанач. Ада цуьквер гъанач мад,
Куькљивенач мад, лампаяр хъиз, лумуяр.
Пешери реків ва я атир ганач мад,
Хъел хъана ам, хъел жедайвал хару яр.

И сирдай къил фад акъудна иесди:
«Лумудин тар, шаирдин руьгъ я ваз хас –
Чир хъайила Ватан гьиссиз нефесдив,
Масаникай ватан такьар я ам кас».

2014

МАРИАННА БЕЕРЛЕ-МООРАЗ

Бахт я – уьмуьрдин йисарин гъуьле
Гевгьерар бул хьун, нур твадай пеле.

Пайиз виридаз руьгьдин ишигь-эkv,
Вуна чи рикле гзафзава эрк.

Вун – чи Вах, чи Дуст, вун чаз Майрам я,
Лезги чӀалалди рахай Калам я.

Гуй Аллагьди ваз сагьвал, къуватар,
Тимил жедайвал чак квай гьалатӀар.

Куь малаикдин юкьуз и гуьзел
Гужлуди жеда чи алхишрин сел.

Гзаф хьайитӀа чи тебрикрик яд,
Иски чехир хьиз къабул ая – дад!
2014

* * *

Кланзамач килигиз инсанрин вилериз,
Садбура атланвай умудрин тлал ава.
Клан жеда гъахъиз ваз чилерай чилериз,
Жувавай са куьмек тежедай гьал аваз.

Кланзамач килигиз инсанрин вилериз,
Садбура – таб, гьилле, гунагъни хъел ава.
Абура ви ягъдиз, намусдиз, гьиссериз
Даклан яз клур гуз клан хъунухъин гел ава.

Дад авач тлал рикле, кьил хурал кьуникай,
Хаинвал жеда им гъахъуниз, намусдиз.
Дад авач гъукъ хура, кьил цава кьуникай –
Аквада кьимет ви тирдалай ужуздиз.

Инсанвал! Инсанвал! – Хуьх гъадан къакъанар!
Гъа Инсан лугъурди рекъимир на чанда!
Гъа члавуз уьмуьрди ахъайда алванар,
Гъурбатда хъиз жедач вун жуван Ватанда.

2014

АЛПАН КЪБИНАР

Алпандин гьарфар, къбинар къадим
Къакъудна вавай асирри мичи.
Руьгъда каш аваз хъанай вун етим,
Ягъдикай, зи халкъ, хъанач вун ичи.

Чиварахра хвена хилерин зигъин,
Вуна эхна тлал, зулумар, гужар.
Квадарнач вуна алпанвиллин чин,
Къахчун паталди тарихдин буржар.

Техквернай хтай чи алпан гьарфар,
Эрк, дамах кутаз, риклера экв тваз,
Ингъе вилик ква – ви цийи Гатфар! –
Къхыз ва клелиз чира, халкъ, жуваз!

Малимни сухта хъана жув жуван,
Гъалабни гъевес акатна, физ гъекъ,
Къхыз чирна за:

᠘ᠠᠯᠫᠠᠨ	«Алпан»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«Лезгистан»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«ягъ»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«дах»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«бах»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«фу»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«къел»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«чил»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«цав»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«яд»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«цай»,
ᠠᠯᠫᠠᠨ	«лекъ».

2015

КЪИЛЕР

Хъуьтлуьн йиф. Аяз я бетер.	6
Вун асиррин муркладилай злячда... ..	7
Рекъизвай игитдин эхиримжи мани	8
Алад жуван пакад йикъаз – киче жемир.	9
За даим вун жагъурзава... ..	10
Акунани ваз шедайвал булутар... ..	11
Ажайиб легъе.....	12
Паъ, миграгърин гатун йифер... ..	13
Амукъайпа йифера тек,	14
Хабарсуз вичел акъалтнайга чан... ..	15
Теквилпин сонет.....	16
Ахвар	17
Билбил	18
1884-йисан 20-октябрь	19
Общежитие.....	20
Гишин къушар	23
Сифте жив	24
Расим гъажиди язава кфил	25
Лезгистан.....	26
Уьмуьрдин гар.....	27
Чан хтун.....	28
Гунагъсуз руш	30
Гуьзел бадедиз.....	31
Чалахъ жемир, лугъурла хуш гафар за... ..	32
Са вун ава. Анжах са вун... ..	33
Мукъвара авахъда пешер... ..	34
Баллада.....	35
Юнгъва	37

Эминан гъам	38
Бан-бубадин сес	39
Я зун – зун туш, я вун – туш вун...	40
Заз кӀандай вун. Заз кӀандай ви бедендив...	42
Афгъанистан	43
Халкъдин чин.....	45
Алибег фатахов. 1935...	48
Багъишламиша	50
Икрагъ хъанва зун – яб гудай бейниван	53
Садвал	54
Хъайи кар	56
Элегия	57
Къуд цӀар авай шиирда вуч тваз жеда?	59
Хъсанвилиз кӀан жемир ваз хъсанвал...	60
Хайямани агъзурни са шумуда.....	61
Халкъдин дерт-гъам гъисс тийидай небгетдиз	62
Эминан халкъ етимхана уьлкведа	63
Икъван чӀавал гуьзелприкай атӀанвай чӀалар	64
Зун жув жув яз амач – михъиз дегиш хъанва зун... ..	65
Дидедин чӀал	66
Жув жував рахун.....	67
ЦӀай.....	69
Жуваз тесепли	71
Къил хкаж, арбен!	73
Йифен суфатар.....	76
Ви хатурдай.....	80
Яру дере.....	81
Шаирдин бахт	85
Ватандин вилик	86
Чепелукъ	88
На низ лугъуда?	89
Мус хъфин чун Лезгистандиз	90
Зулун марфар	92

Рикел къван.....	93
Ватандин гум.....	95
Лезги гъава.....	96
– Рикі, тіа жемір!.....	98
Инсандин мефтїни рикі.....	99
Шаир ва халкъ.....	100
Дишегълияр.....	101
Къван.....	103
Муьгъуббат.....	105
– Лагъ, зун вуж я, лагъ, вун гъим я?.....	106
Жив.....	107
Арш.....	108
Яш.....	109
Дуъа.....	110
Саилар.....	112
Шиш-къавах.....	114
Шииратни, чехирни, вун.....	115
Къве малаик.....	116
Арарат.....	117
Уьмуьрдин тежриба.....	118
Сегъердинни рагъдандин арада.....	119
Къвечхел тар.....	121
Жув яз амукъ.....	122
Лезги гел.....	124
Цїийи йисан сагълугъ.....	126
Къведан ялгъузвал.....	128
Милей.....	129
Лагъай члавуз за ваз «чан».....	130
Рикїиз, йифен хана ахвар... ..	131
Дакардихъ жив кївахъиз жада... ..	132
Кївал.....	133
Йифен цав.....	136
Хам, хъалхъас хъиз, кїеви хъана.....	137

Гъвечи гада дакарда	138
Хъфена вун испикиз...	140
Писвал чилел артух хъанва...	141
Гъакъикъи я машрикъ патан шаирар...	142
Къурагъа къуьд	144
Бубуйрин чуьл	145
Чуплах багъдин тарарикай.....	146
Къекъер	147
Гъвечи гадади келзава ктаб.....	150
Низами.....	151
Халис шиирар къит хъанва пара...	152
Тупар ягъмир, лезги стха...	153
Экуьн бере	154
– Куьз ава вун гуьгъуьлдаьл циф ацукъиз?	155
Уьмуьрдин вири ваь, амма и къанун	156
Халкъдай члавуз лезги члалан гафарган.....	157
Акваз-такваз уьмуьрдин пай алатна фена...	158
Вил галамай ахвар	159
Миграгъ	162
Юргъун хъанва, галат хъанва...	166
И аямдин гъахъсузвилер...	167
За юхьида вакай шиир ашкъидин...	168
Шаир	169
Гъил къахчу залай, шиирар...	170
Вуч лугъун ваз, играми зул...	172
Къудар	174
Лумудин тар	175
Марианна беерле-моораз	176
Кланзамач килигиз инсанрин вилериз...	177
Алпан къьинар	176

Арбен Кардаш

(Кардашов Арбен Мехединович)

МОТИВ

(на лезгинском языке)

Дизайн К. Казиев
Верстка Ф. Незиров

Подписано в печать 16.03.2016.
Формат 84/100 $\frac{1}{32}$ Бумага офсетная.
Гарнитура «Arial». Печать офсетная.
Усл. печ. л. 9. Тираж 300. Заказ № 0304.

Издательский дом «Дагестан»
367018, Махачкала, пр-т Насрутдинова, 61
E-mail: ph.daghestan@gmail.com
Тел.: 8(8722) 65-00-65, 65-00-50.